

לקט ספרי קודש

לשמ"ע ולשמחת תורה

ספר קהלת

שברא הקב"ה קודם בריאת העולם הווי הצריחה מזד עזמה הצל, ורזונו להודיע כי תכלית הצריחה יושג רק בצמנעות ז' דברים הללו עכדה"ק. אמנם אכתי ז"צ דסוף כל סוף אחר שנבראו ז' דברים אלו הרי כבר יש בו תכלית טוב ואף ידק עוד לומר הצל הצלים.

ואפ"ל עפ"י דרכו וצאו"ה, דהנה אמרו ז"ל (שבת דף פ"ח ע"ה) תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית וא"ל אם מקבלים ישראל את התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, ע"כ. דתכלית כל הצריחה היתה שיקבלו ישראל את התורה וכלל זה הכל תוהו ובוהו הצל הצלים, הרי מזה כי הצריחה מזד עזמה הצל ורק ע"י שקבלו ישראל את התורה צמנעם הנבחר קבלה כל הצריחה חשיבות למפרע, ומאחר שאכלו יתצרך העבר וההווה והעתיד הכל צרגע אחד, והי' גלוי וידוע לפניו העתידות שיקבלו ישראל את התורה ועי"ז מתקיים העולם, לפיכך הקדים הקב"ה ואמר בשעת בריאת העולם צמנעו כל יום ויום וירא אלקים כי טוב וגו' ובגמר הצריחה וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ע"ש העתיד, אבל מ"מ בשעת בריאת עדיין היה הדבר תלוי ועומד בצמירתן של ישראל, שאם יראו לקבל את התורה תקבל הצריחה חשיבות למפרע ואם לאו וכו', ואין זה סותר למה שהקדים הכתוב לומר וירא אלקים כי טוב, דהידיעה אינה מכרחת את הצמירה כמ"ש הרמב"ם ז"ל כידוע.

ולפ"ז מובן מה שהיה שלמה מהבזל את ז' ימי בראשית ואמר כנגדן ז' הצלים, דאף שהתורה קדמה לעולם מ"מ כל עוד שלא קבלו ישראל את התורה לא היה העולם חשוב לכלום, ורק אחרי שקבלו ישראל את התורה נתקיים העולם וקיבל חשיבותו, וספיר היה שלמה מהבזל את שבעת ימי בראשית, דהיינו צעת שנבראו קודם שקבלו ישראל את התורה כי אז באמת היו הצל, שהיו תלויין ועומדים אם להתקיים או לחזור לתוהו ובוהו ח"ו. ולפיכך קיים קהלת ספרו צמנעו סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מלכותו שמור כי זה כל האדם, ונתכוון בזה כלפי מה שצמחילת ספרו ההציל כ"כ את שבעת ימי בראשית, ע"כ חזר וצייר כי סוף דבר הכל נשמע, דע לך מה הוא חשיבותו של עולם והרצון העליון בכל הצריחה, את האלקים ירא ואת מלכותו שמור, דהיינו קבלת התורה ומלכותו ית', כי זה כל האדם, ר"ל אך זה הוא תכלית כל הצריחה. ורמז עוד צמנעו סוף דבר הכל נשמע וגו', דהנה לעתיד צעת בראת המשיח כאשר יגיע עת דודים אז יהי' ההתגלות האמיתי ויתברר הדרך האמת צתוה"ק, וידוע דזהו העתיד קרוי סוף וקץ, ולז"א סוף דבר הכל נשמע, כי תכלית הידיעה והבירור האמיתי יתגלה ויתברר צמנעו דבר דהיינו צעת קץ, ואז יתוודע לכל כי תכלית הצריחה לא היתה רק את האלקים ירא ואת מלכותו שמור.

דעם קען זיין דער פשט "הצל הצלים", אז מ'נעמט עם מיטן דרך הצל אזי מען אלעס מהבזל, ווערט טאקע אפילו די בריאה אליין אויך הצל הצלים, דער לקול קומט פון די וואס זענען עם מהבזל, אבער אז מ'נעמט עם מיט אמיתיות, מיט תורה און מיט קדושה אזי עם אויס הצל, ס'איז נאר א הצל לויט די וועלט, לויט ווי מענטשן, אז מענטשן מ'גייט תלילה מיט הצלים פארדארצט מען, אזי דאס הצל הצלים. אזוי ווי ס'שטייט אין ישמח משה (פר' מסעי) וילכו אחרי ההצל און דערנאכדעם ויהצלו (יח"י) צ', קודם איז נאר וילך אחר ההצל, מ'איז נישט אזוי דערביי, מען גייט נאר נאך, מ'קען זיך נישט כונע זיין דעם יר הרע, מ'זעט דעם אמת אז ס'איז נישט ריכטיג און מ'גייט דאך נאכ'ן הצל, דער סוף איז אז ס'ברענגט שוין עבירה גוררת עבירה, מ'קומט שוין דערנאכדעם איז שוין "ויהצלו", ווערט מען שוין פארנאכט און מ'מינט שוין אז ס'איז גאר טאקע אזוי אז ס'איז ריכטיג, ס'איז טאקע אמת אזוי,

דברי קהלת בן דוד מלך צירושלים הצל הצלים אמר קהלת. יש לדקדק דכיון שפתח ואמר דברי קהלת כבר ידענו דכל מה שנאמר צענין אמר קהלת, ולמה חזר וכתב עוה"פ אמר קהלת. אפ"ל דהנה טעם שנקרא שלמה המע"ה קהלת פירש"י לחד פירושא, שהי' אומר כל דבריו צהקהל, והיינו שהיה מאסף ומכנס אנשים הרבה ועשה "התאחדות". והנה יצירת התאחדות יתכן על שני אופנים, יש שמאספים את הצבור בהתאחדות ותכלית כוונתם היא רק שתהיה התאחדות וכנופיה מאוחדת (ארגוניזאציע), על התאחדות כוונה זו אמר שלמה המלך הצל הצלים. וז"ש הצל הצלים אמר "קהלת", שאם התכלית היא רק "קהלת" היינו אספית אנשים לשם התאחדות לחוד שאז תכליתו למטה מן השמש אזי הוא הצל הצלים. אבל אם המכוון של האספיה והתאחדות עבור תורה ויהדות כדי להתאסף וללמוד צווחת אז באמת יש בו יתרון ואינו הצל הצלים.

ולעניננו הנה נתייסקה קהילה נאה וחסידה בשם התאחדות האזרחים, דבר נאה למאד שנתאספו יחדיו יצור של אזרחים, אמנם זהו טוב רק צתנאי שתכלית האחדות הוא עבור תכלית של יהדות להתאסף ולעסוק בתורה צווחת, משא"כ אם מתרשלים מלצוה ללמוד א"כ אינו יוצא ממנה התכלית הנרצה ואף מטרה זו שהיה "התאחדות" אזי הצל הצלים אמר קהלת, דבר זה צלצד שיהי' קהלה הוא הצל הצלים ואינו מציא לשום תכלית, כי התכלית הוא אך ורק לעשות פעלים להרצות תורה ויר"ש בקרב בני ישראל. הנה זה הוא תוכן הענין בכליות, והפרטיות כבר מובן הוא מאליו, וזהו כללו של דבר שצריך לצחון היטב שלא להיות בכלל "הקהלת" שהוא בכלל הצל הצלים, אלא צווחת קהלת שהיא על תכלית הנרצה, ואיך פירושא היא "זיל גמור" פי' שצריך ללמוד כדי לעמוד על כך, וע"י לימוד התורה יצינו הדבר לאישורו.

והעיקר הוא שצריכים לדעת שמחוייבים לקצוע עמים לתורה וזהו א' מההתחייבויות הגדולות ביותר המוטלות על האדם, וזהו תכלית המכוון של זה ההתאחדות שאנו אשר טרודים במשך היום על המחיי ועל הכלכלה יהא להם מקום קצוע ללמוד, וצריך שיהי' צמחשבתם תמיד כי מוטל עליהם עול לקצוע עמים לתורה ולצוה בקציעות ללמוד, וע"י שיתאחדו יחד צווחת יטו שסם אחד ויפעלות עבור קיום היהדות, ואף זה הוא כל התכלית.

הבל הצלים אמר קהלת וגו' כתב רש"י ל' קהלת קורא חגר ואומר על כל יצירת ז' ימי בראשית שהכל הצל של הצלים הוא, ז' הצלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית. וכן איתא צמד"ר ז' הצלים אמר שלמה כנגד ז' ימי בראשית, בראשון בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ וכתבי כי שמים כעשן נמלחו וגו' ומונה והולך כל הנברא בששת ימי בראשית שהכל הצל, והדר אמר בשבת וכו' מחלליה מות יומת, עכ"ד המדרש. ותימה האין אמר שלמה המע"ה על הצריחה שברא הקב"ה בששת ימי בראשית הצל הצלים, וצווחת יפלא על שכלל גם את השבת עמהם וכי כ"ז יתכן לומר על שבת קדש שהוא הצל אמתה.

ואפ"ל דהנה לכאורה אחרי שהי' רצון הבור"ה לבראותם ומצוה בקרא וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, וכן צמנעו כל יום ויום צפרטיות כחצי וירא אלקים כי טוב, ובצריחת יום צ' שלא נאמר בו כי טוב נכתב כי טוב ציוס ג', אין שייך להבזיל מה שהעיד עליו הכתוב כי טוב. והאלשין הקדוש צייר עפ"י מאמרו ז"ל (פסחים נ"ד ע"ג) ז' דברים נבראו קודם שנברא העולם תורה תשובה וכו', והיינו דז' דברים אלו הכין הקב"ה קודם הצריחה שצמנעושתם מתעלה הצריחה להשלים תכליתה, ולזאת אמר שלמה על שבעת ימי בראשית הצל הצלים וגו', כלומר אילולא שבעה דברים

אפילו אנפאנגס איז מען נישט דערציי, זעט מען עס נישט איין פאר גוט, און מ'גייט דאך נאך די פאלטשע וועגן פון יצר הרע, דערנאכדעם ווערט מען שוין ויהבלו, אזוי טייטשט דער ישמח משה.

איבערדעם זאגט ער ס'קאן זיין ס'איז טאקע הצל הצלים, ציי די וואס זיי גייען נאך נאך הצלים, דערנאכדעם ווערט מען טאקע שוין ויהבלו, דערנאכדעם איז שוין "הכל" הצל, אזוי איז נאך אין תחילת איז נאכנישט הכל הצל, נאכנישט אינגאנצן, אזוי ווי מ'זאגט אס איז כאן "הכל" כאן (סוכה י"ג ע"א), ער איז מיט אלעמען, דארט ליגט אלעס, ס'ליגט א ניצוך קדושה, א ניצוך אמת, מ'נעמט זיך אינאכט, מ'זעהט נאך עפעס דעם אמת, מ'קען זיך נאר נישט גוצר זיין אויף די כוחות היצר, איבערדעם גייט מען נאכין הצל, קודם איז אז מ'זעהט נאך גראד און מ'נעמט אינאכט אז ס'איז אזער נישט אמת, און מ'גייט דערמיט מיט, און דערנאכדעם זעט מען שוין גארנישט, איז שוין טאקע "הכל" הצל, דעמאלס ווערט מען שוין נתעצם מיט'ן הצל.

עת לחצוק ועת לרחק מחצק, איתא צמד"ר (קה"ר פ"א) עת לחצוק אס ראתי כת של צדיקים עומדים עמוד וחצק ונשק וגפפס, ועת לרחק מחצק, אס ראתי כת של רשעים רחק מהן ומכיוצא בהן עכ"ל. ויש לדקדק צמד"ש רחק מהם "ומכיוצא בהם" מהו הכוונה צה ומי הם אותם שהם כיוצא בהם, ממה נפשך אס הם רשעים כמותן אס

כן יש חיוב התרחקות מהם מפאת שהם עצמם רשעים ולא רק מטעמא דהם כיוצא בהם, ואס אינם רשעים א"כ צמה הם כיוצא בהם ולמה צריך להתרחק מהם.

אמנם יוצן עפיימ"ש צאדר"נ ר"ע אומר כל המדבק בעושי מלוא אע"פ שלא עשה כמעשיהם הר"ז מקבל שכר כיוצ"ב. וכ' הרצינו יונה ז"ל צפי' למס' אבות ע"ד המשנה (פ"א מ"ו) ואל תתחבר לרשע, שהוא עונש גדול שאין כמותו כי החטא החמור אס פשע צו עשה עצירה א', אצל זה המתחבר לרשע צכל העצירות שעושה הרשע יש לו חלק בהם, ונמלא עושה חטאים רצים גדולים ועלומים ואס כי ידי אסורים ולא נהנה מהם, ואוי לרשע ואוי לשכנו כי הוא חוטא ושכנו מנוגד (לוקה), שכן הוא מפורש בצבות דרבי נתן כל המדבק לרשעים אף על פי שאינו עושה כמעשיהם נוטל שכר כיוצא בהם, והמדבק לצדיקים אף על פי שאינו עושה כמעשיהם נוטל שכר כיוצא בהם וכו'. ועל פי זה יוצן מה שאמר המדרש אס ראתי כת של רשעים רחק מהם ומכיוצא בהן, והכוונה על אלו שאמרנו"ל שאע"פ שלא עשה כמעשיהם הרי הוא "כיוצא בהם", ואע"פ שאינם רשעים עכשיו ולפי ראות העין נראים כרשעים שמקיימין את התורה ועושין מלוא, אצל אס הם מתדבקים ומתחברים עם עושי עצירה מחוייבים להתרחק מהם כי העידו חז"ל שהם כיוצא בהם. וזהו כוונת הכתוב עת לרחק מחצק שצריך לרחק מכל מי שהוא מחצק ומדבק עצמו ברשעים ואע"פ שנראים כרשעים, דאדרבה ציותר צריכין להתרחק ממי שמעשיו נראים כרשעים ותוכו מרמה, ה' ישמרנו מהם ומהמונס.

(דברי יואל עי' שני"ד)

רשמיני עצרת

עיניו נפש ציה"כ, ונטילת לולב צחג, ועיקר מלותן אינו אלא ציוס גס שמחתן אינה אלא ציוס, אצל קדושת שמיני שאינו אלא ע"י שמחת האדם שמחענג על ה' וחודותו יתצרך, ואינו עומד על מלוא מיוחדת ע"כ גס לילה אחריו לשמחה.

וי"ש צמקרא זה של אף שמח רמו גדול של עוצם קדושת שמיני כנ"ל, עפיי"מ דאיתא צכתצי האר"י ז"ל על פסוק וידו אוחות צעקב עשו, דאיתא צוהר דהס"ס רוכב על נחש, וסופי אותיות של עי"ן קו"ף, צי"ת הם פת"ן אשר נאמר עליו (תהלים י"ח) פתן חרש אשר לא ישמע לקול מלחשים. ולכן קרא הקב"ה שמו יעקב להמשיך אות יו"ד של שמו הקדוש לצטל אותו פתן הכרוך צעקב כנ"ל, ולכן אמר ויד"ו היינו אות יו"ד אוחות צעקב"צ עשו לצטל הנחש הנ"ל. לכן ציוה"כ היו סממני הקטורת שס"ח מניס, שהם להתגברות היו"ד על נח"ש עולה שס"ח לצטל הם"ס.

ובאמת ציוה"כ אינו מצוטל לגמרי, כדאיתא צוהר (רע"מ מוצא צמחורים לפני תקיעת שופר) עשו הלך לדרכו שעירה, דהיינו הס"ס נטרד צשעיר המשלח, ויעקב נסע סכותה לקיים מלוא סוכה, ועל ידי קיום מצות סוכה נתבטל בוהו לגמרי, ואין לו כח להשטיין כלל ביום אחרון של חג שהוא ג"כ יום הדין. נמצא שגס אחר יוה"כ עדיין עומד הס"ס נגד ישראל, ונקרא שטן עד אחר סוכות, אז נצטל כוחו לגמרי ציום אחרון של חג, שמכח חדותא דמלכא צשמחת ישראל ממילא נמשך התגברות יו"ד על שט"ן לצטלו ועולה שס"ט. לכן כתבי א"ף שמ"ח גימטרי" שס"ט, לכן הוא קדוש יותר מיוה"כ, ולא ע"י שום עסק מלוא רק אף שמח ע"י שמחה לכבוד שמו הגדול.

וגם משה רבינו ע"ה לא זכה למדה זו הנקרא למעלה עזרת, עד יום מותו. ומרומו זה צבר"ת צפסוק וית'א ר'אשי ע'ס צ'דקת ה' ע'ה"ש (וי"ו יו"ד של ויתא המה רק אותיות שימוש, ועיקר התיבה צלשון צתרוס תא) והוא קאי על משה רבינו ע"ה. ואפשר שזהו הטעם על מה דאיתא צגמרא שהיו קורין וזאת הצרכה צשמיני עזרת, וגם עכשיו אנו קורין וזאת הצרכה צתשיעי ספק שמיני, ודו"ק.

(דרשת חתם סופר)

במדובמה שצסס ר' ש"י זצ"ל צשמע"י יתיצ צרגש מלכא צלחודויה וכל מה דשאל יתיצ ליה שהיא עת רצון גדול רק יתיצ עם מלכא שאינו מחשב צהצלים ושטותים רק צהשי"ת לצדו.

(אמרי פנחס)

אדובמו"ר זצוק"ל לא היה לו כח צליל השמיני עזרת ליטש על השלחן ולהאריך צסעודה עם אנשי שלומיו. כי אחרי עצודתו צההקפות שהיה דרכו

הנראה לרמו צזה על ענין יום שמחת תורה שנקצב אחר ימי חג הסוכות וימים הנוראים. ומפני מה נקרא שמו שמחת תורה. מפני כי החודש הזה הוא ירח האיתנים דתקיפו צמלות כי רצים המה המלות שנעשים צו שופר ואס העשור ולולב ומיניו וישיבת סוכה. ולאחר כי עצרו הימים האלה אס ירצה האדם לקיים מלוא האלו אינו מועיל צזה כלום ואס כן כל אדם יפול צדעתו כי חלף ועצר ממנו נועם המלות היקרים האלה. צזה מורה לנו ציוס שמחת התורה כי התורה הוא למעלה מן הזמן. כי צכל המועדים אנו אומרים מקדש ישראל והומנים כי צני ישראל הם המקדשים הומנים ומועדים.

אבל התורה היא נצחיות ותמיד צכל עת ועונה אשר הוא לומד צהל' שופר ולולב הוא חשוד צעיני הצורא כאלו עשה המלוא צפועל ממס. כמש"כ (הושע יד, ג) וגשלמה פרים שפחיתו כי מי שהוא עוסק צהלכות עצודת יום כיפור הרי הוא כאלו הקריב הקרבנות היום. וכן הוא צכל המלות. לזאת נכון הדבר לקרוא שמו שמחת תורה כי אין לנו שיעור רק התורה הזאת והיא כלולה מכל המלות.

(תפארת שלמה)

ויצחק צא צוא כו'. ירמו צכ' זה סוף השמחה אשר אנו שמחים צשמיני עזרת, והוא יום שמחת תורה לצני ארץ ישראל, וכן לדין גס שעושים עוד יום א' שמיני עזרת עיקר. והוא משום כי עיקר היחוד מכל העבודות מתחלת ללול נעשה ציוס קדוש הלו כידוע ליי"ת, ואנו שמחים צזה, וזהו ויצחק צא, השמחה וצחוק צא לנו מהיות צוא צאר השכינה לחי רואי, וע"ד כה לחי, שכתב צוה"ק לאדבק' כה לחי, מזה יצא שמחתנו, והצן היטב.

והיית אף שמח, אמרו חז"ל (בסוכה מ"ה) לרבות לילי יו"ט אחרון לשמחה. או אינו אלא יו"ט הראשון כשהוא אומר אף חלק ע"ש. הנה אחי הקרא לרבות ליל יו"ט האחרון ולמעט ליל יו"ט הראשון. ויש ליתן טעם לדבר, עפיי"מ דאיתא צצמ"ע (מאמר חקור דין חלק צ' סוף פרק כ"ז ע"ש) שלשון חג מורה על חוגה ועיגול הסובב על איזה מרכז כמו שאר ימים טובים שכולם סובבים על נקודת שמיני עזרת, אבל **שמיני** איהו גופא הנקודה קדושה העליונה מכל הקדושות, אפילו מקדושת יה"כ, ולא שייך לקרותו חג, וצאמת עיקר קדושתו הוא היפוך של יה"כ, דיכ"פ הוא ע"י עיניו נפש וקדושת שמיני ע"י שמחה, וזה נקרא מה יפית ומה נעמת אהבה צתענוגים. כי אהבת השם ע"י עיניו כמו יה"כ למטה ממדרגת אהבת שמיני עזרת שהיא ע"י שמחה, ויום השמיני הוא צעמנו כמו יה"כ, לכן שוין צקרצן מוסף כמו יה"כ, ואפ"ה קדושתו יותר מיה"כ ע"י שמחה חדותא דמלכא עם ישראל, לכן שאר ימים טובים צקדושטן עומד על איזה דבר מלוא שחיתס ק"פ, שחי הלחם צעזרת, שופר צבר"ה,

אך כאשר שבראש השנה וציוס הכפורים קצלו על עממינו שמכאן והלאה נהיה שומרים את התורה הקדושה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ועל ידי אותה אמירה והבטחה על להצא לנו סומכים לשמור בשמחת התורה, ולזה קודם ההקפות לנו מתפללים להוציא ברוך הוא. ויהי נא אמרינו לרצון לפני אדון כל, היינו מה שאמרנו והצטחנו וקצלו על עממינו לשמור את התורה הקדושה מהיום והלאה, אמירה זו יהי לרצון לפני אדון כל, ועל ידי זה נוכל לשמור בהחמדה גנוזה בשמחת התורה הקדושה.

(אמת ליעקב, בלענדוב)

יש להבין החילוק למה צהימים טוים של השלש רגלים צעת פתיחת הארון להוצאת הספר תורה לנו מצקשים (בתפלת יהי רצון) שנוכה לרוח הקודש באמרנו וזכינו כדי שתשרה שכינתך עלינו, והופע עלינו רוח חכמה וצניה, ויתקיים בנו מקרא שכתוב ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה וצניה, רוח ענה וגבורה, רוח דעת ויראה ה'. אולם בתפלת יהי רצון שאומרים צימי ר"ה ויכ"פ לנו מצקשים רק על צני חיי ומזוני, ולא על רוח הקודש, יש להבין החילוק.

ויתבאר עפ"י הידוע כי השראת השכינה ורוח הקודש אינה שורה על האדם רק צעת שמחה, כאמרס ז"ל (שבת ל:) אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה. ולכן דוקא בשלש רגלים שהוא זמן שמחתנו אז הזמן גרמא להתפלל על רוח"ק, משא"כ צימים הנוראים שהם ימי דין שהוא מצחינת הגבורה, אין הזמן גרמא על זאת, כיון שאינו זמן שמחה.

ובזה יובן דבר נפלא מה שמצינו שהלדיקים הקודמים זי"ע זכו דוקא צעת ההקפות בשמ"ע ושמח"ת לראות צעיניהם לדיקי יסודי עולם שכבר נמצאים מכבר בעלמא דקשטו, וכעין המצואר צוה"ק (ח"ג דר"כ) על הפסוק ישמח ישראל בעושי, שצעת שמחה בעולם הזה מגרשין האצות הקדושים להשתתף בשמחת אלאהים. דאחרי צימים הללו צעת ריקדת ההקפות בשמחת תורה שורה שמחה בעולם, ואין לך שמחה כשמחת התורה, ממילא יש צעיה זו השראת השכינה ציתר שאת, ובמקום שיש השראת השכינה צאים שמה גם הלדיקים מעולם העליון, והבן.

(טיב לבב)

בהג הסוכות היו ישראל מרוממים ע"י רצוי הקרצנות צימי החג שהיו דוגמת סעודה גדולה, ורצה הקצ"ה שידעו בצפסם שאף אחר כל העבודה הזאת שעברו עליהם ככל אלה הימים המקודשים, עדיין עומדים אצל ההתחלה, ולפיכך אמר הקצ"ה ציוס שמיני עצרת, עשו לי סעודה קטנה, כלומר שהיה עבודתן צנח"י ענו' וכאילו עומדים אצל ההתחלה.

(דברי יואל תקמ"ג)

פרי החג היו מתמעטין והולכין, לרמוז שכל יום מימי החג הקדוש הזה שבו היו צני ישראל שואצין רוח הקודש בשמחת צית השואצה, והיו מתעלן ממדרגה למדרגה, וכו' עי"ז לתוס' מדת הענו' שנדמה צעיניהם שעבודתם של יום אחרון היתה רק מעט מן המעט, עד אשר ציוס שמ"ע שהגיעו למדרגה גבוהה, שא"ל הקצ"ה קשה עלי פרידתכם, ואז נדמה צעיניהם כאילו עדיין לא התחילו כלל בעבודה, וזהו צנח"י כלית העבודה של החודש הזה להגיע למדרגה עליונה הלזו.

(דברי יואל ע' תקמ"ד)

איתא בספרים הקדושים, שהמזמן כל דבר שמחה וטובה אם הוא מזד הקדושה הוא, אם אחר כך נצמח מזה שמחה וטובה אזי הוא מזד הקדושה, וההיפך צהיפך. לזה אמר הקצ"ה אחר עבור כל אלו הימים עכבו עלי יום אחד, ואז היא עיקר השמחה בשמחת התורה והחג יותר מכל המועדים, כי צנח"י אז היא גמר כל המועדים, וזה יהי המצנן שהכל ה' מזד הקדושה, וכן עז"י יש לומר הטעם מה שצריך לשמור באסרו חג, וכן מה שעושין סעודה ושמחה אחר סיום מסכת ואחר גמר כל מצו'.
(דברי יואל ע' תקמ"ד)

איתא צוהר הקדוש (פ' אהר) צטעם שצעים פרים שאנו מקריצין צנח, שהיה לתת חלק לשרי שצעים אומות שלא יקטרגו על ישראל, דוגמת שער המשתלח לעזאזל ציוס הכיפורים שהיה דורן לס"מ, וצומן ששרי האומות עסוקים בחלקם שהן השצעים פרים, אינם יונקים מחלקם של ישראל הנשפע אליהם מאת הקצ"ה ציוס שמיני עצרת.
(דברי יואל ע' תקמ"ה)

וזהו טעם החילוק צין קרצנות שצעת ימי החג לצין שמיני עצרת, דהנה השצעים פרים שמקריצים צנח כיון שהוא חלק הניתן לשרי האומות שהם מלאכי מעלה,

להאריך ככל הקפה צערך שעה שלימה נשאר צלי כח כלל. וגם שהיה אז קרוב לאור צוקר.

(אמרי פנחס)

אדומו"ר זצוק"ל אמר צוה הלשון, אז איך געזעגען מיך מייט דער סוכה און איך קום אין שטוב אריין אויף שמיני עצרת. קאן איך מיר גאר נישט געפינען. ועוד זה נס מה שאנו הולכים מחיל אל חיל. מקדושת הסוכה לקדושת השמיני עצרת. ולולא היה אחר שצעת ימי החג יום חול לא היה צאפשרות לצבול ירידה גדולה כזו.

(אמרי פנחס)

בוזבא בספה"ק ויאל משה מאמר שלש שבעות סי' ק"פ, ובחדושי תורה (למסיות מקד' תשכ"א) מסידור התיא אלל ההקפות, דענין עבודת ההקפות גדול מאד יותר ממצוות המפורשים בתורה, דהאמנם שמה שנכתב בתורה אין חקר לגדולה, מכל מקום מה שלא נאמר בפירוש בתורה, ונמסר לנו רק צרמו צקבלה, גדול ממנה הרבה, והיינו טעמא שלא נכתב בתורה לפי שענינו גדול כל כך, עד שאי אפשר לנצמנו ולהגבילו בתוך אותיות התורה, ועל כן צא רק צרמו צאותיות התורה כמו מצות ניסוך המים צנח, שגדול ממצות ניסוך היין שמפורש בתורה, וע"כ גדלה מצות שמחת ניסוך המים בשמחת צית השואצה, אולם יתירה ממנו ענין שמחת ההקפות בשמיני עצרת שצביה עוד יותר מניסוך המים, כי מחמת גדלות קדושתו לא ה' אפשרות לנצמנו אף צרמו אותיות התורה, והוא רק מנהג ישראל שנהגו כן ישראל מעצמן, לפי שהוא גצוה מעל גצוה והוא שמחת כל ישראל, עי"ש צדציו הנוראים, ורציו הציא ענין זה ציווא"מ לענין דרך הצעש"ט שמחת קדושתו נשאר בתורה שצבל פה ולא נכתב כלל עי"ש.

(קונטרס חקפות דבר"י ליל שמי"ע)

אף שרציו סבל הרבה כאצים ויסורים על רגלו עכ"ז צהגיע עת רקוד לא שת לצו גם לזאת ורגליו רגל ישרה לעשות הריקודין של מצוה, ולא חלי ולא מרגיש מיד, ופעם אמר צדריך נחות כי שמיני "רגל" צפני עצמו. ומקורצו רציו זי"ע מספרים, שאחרי ההקפות כצנח רציו הציא היו חוללים לו חיכך המנעלים והאפילאות, וראו שרגליו היו נפוחות וכמעט שותתות דם, (ואירע פסע שה' דם שותת ויורד) וכששאלו אותו האין יוכל לרקד לנחת כאשר שרגליו כואצות צאופן חזק כל כך, ענה שהרצ הקדוש רצי ר' מענדעלע מרימאנצו זי"ע ה' רגיל על לשונו לומר "פיסעלעך פיסעלעך הייבט"ס ענק לכבוד די הייליגע תורה, עם וועט קומען די צייט, וועט עטן שוין רוען און רועין".

(שם)

דהנה נודע מפי אצותינו ורצותינו הקדושים זי"ע, כי שצעת הקפות בשמיני עצרת ושמחת תורה יורדים וצאים נשמות הלדיקים מהעולם העליון לשמוע ולראות את ההקפות בעולם הזה. וטעמא צני, למה דייקא שצעת ההקפות בשמח"ת המה צאים, ולא צאשר זמני קודש, כמו אצל התפילות צימים נוראים.

ואפ"ל הטעם משום שבראש השנה ויום הכיפורים לנו מצקשים בהתפללות גם שנוכה להכתב ולהחתם בספר החיים צדצרים גשמיים, מה שאין לנשמות הלדיקים שבעולם העליון שום שייכות לזה, אצל אצל הקפות דשמח"ת שכל השמחה והתפללות ועבודת היום הם רק צעניני רוחניות משירות ותשצחות מרוממות גדולתו יתצדך, ואנו מכריזים אמה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים, אז שייך שהנשמות יצאו ויראו וישתתפו בשמחתיו, שצשמחה זו גם להם יש שייכות.

(טיב לבב)

ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל, ע"כ שפי' אדומו"ר צוצ"ק מו' לוי יצחק זצ"ל אצ"ד דק"ק צארדיטשוב, פי' הכתוב למה יאמרו הגוים איה נא אלקיהם, שצודאי לנו מאמינים צאמונה שלימה שפושענו ותגאלנו ותראה לנו גודל נפלאותיך מאותותיך שמימי קדם. אך שפי' דוה לציו למה יאמרו הגוים איה נא, נא פירשו עתה, כלומר למה יאמרו הגוים המתרפים איתנו. לאמר איה נא עתה אלקיהם, אמת הדבר ששמענו את שמעו אשר מימי קדם עשה עממה ניסים ונפלאות, אך איה נא עתה אלקיהם שכבר נשכחו מאתו ח"ו, עכ"ד הקדושים, וזהו ג"כ צקשתנו ויהיו נא עתה אמרינו לרצון לפני אדון כל, שחיכך עתה צו הרגע יעלו אמרינו לרצון לפני ית' ויתקבלו תפלתנו להושיענו צמהרה וצקרו.

(באר משה)

ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל. דהנה לכאורה שמחה זו מה הוא עושה, אין לנו יכולים לשמור בהתורה הקדושה צאשר שכל אחד יודע נגעי לצבו שלא קיים את התורה ואדרבה חילל אותה, וצאחזה פנים יעזו לשמור צעת סיום התורה.

ומכיון שאין המלאכים מכירים מחשבות שכל, יש צורך בסעודה גדולה שהיו מתעסקין בחלקם, משא"כ ציוס שמיני עצרת שבו מקריצין ישראל עצור עמלן וישראל אינם נחונים תחת ממשלת השמים אלא כי חלק ה' עמו, ומי כה' אלקינו יהודע מחשבות, ורחמנא ליבא צעי, על כן אין צורך להרצות בסעודה גדולה, דהעיקר שיהא מכון לצו לשמים.

ביום שמע"ט שנחלע ישראל להיות דבוקים בדבוקות עולם להשי"ת, צודאי שיש להם השתוקקות גדולה להקריצ קרצנות צפועל עוד יותר מצבצעת ימי החג שעצרו, אמנם מאחר שהשי"ת לא צוה להקריצ אלא פר אחד וכו', אי אפשר להקריצ להם יותר, אמנם מאחר שרצונם ומחשבתם הוא להקריצ הרצות קרצנות, נחשב להם אותה ההשתוקקות כאילו הקריצו צפועל, ונמצא שעיקר העבודה צמימי עצרת היא רק צמחצנה.

בשמיני עצרת מקריצין פר א' וכו', דלריכס ישראל להתחיל קצת צמעשה, ועיקר הפעולה יהי' נעשה ע"י השי"ת שמצדק את המחשבה טובה למעשה כאילו הקריצו צפועל, להראות דרך צעבודת ה', שעל האדם להיות המתחיל צמעשה, והי' יגמור צעוד.

אע"פ שאנו צריכים לעשות ההתחלה, מ"מ האמת היא שגם לזה צריכים לקייע מאת הקצ"ה, דכלא קיימתא דשמיא לא יתכן לעשות כלום אפי' ההתחלה, והשי"ת יעזור שנוכה להשפעת קדושה מקדושת ימים טובים אלו, וצפרט מיום הזה שמ"ע שנוכל לעשות עכ"פ אם המוטל עלינו דהיינו ההתחלה.

בו"ש ז"ל כל המועדים עתידין ליצטל, אין הכוונה שהיו צטלים לגמרי, אלא שלא יהיו עוד עיקר כמו צוה"ו, דכיון שכל המועדים הם זכר ליציאת מצרים שהי' טפלה להנסיס שלעתיד, לכן לא יהיו עיקר.

לעת"ל אף שלא יהי' עוד צורך צהמועדים עצור התעוררות השפעת הנסיס כלל, (כמ"ש הקדושת לוי שנחגלה ההרעה של הנס צכל שנה) שהרי לא יהיו עוד צרה ויגון ואנחה כלל, מ"מ כיון שנתייגעו ישראל צימי הגלות והיו עובדים את השי"ת, על כן חציצים הם לפני הקצ"ה וגם לעת"ל לא יחזור אותם הקצ"ה מאתנו.

ובערתה הנה כי כן תהי' צחי' כל המועדות לעת"ל צבחי' יו"ט שמע"ט צוה"ו, שהרי שמע"ט לא נקבע לזכר שום נס, אלא טעם שמע"ט הוא כמ"ש ז"ל קשה עלי פרידתכם, וכמו"כ עד"ו יהי' גם שאר המועדות לעת"ל מחמת חבה יחירה שהקצ"ה מחנצ את ישראל, ועוד זכור יזכור עבודתם של ישראל צימי הגלות והי' קשה עלי פרידתם.

איתא צילקוט (פ' פנחס) דשמיני עצרת היתה צריכה להיות רחוקה מחג חמשים ימים כמו עצרת מופת, אלא מפני שאחר החג ימות הגשמים ההם והדרכים טורחות, לפיכך אמר הקדוש צרוך הוא עד שהם כאן (צירושלים) יעשו את העצרת - והנה לעתיד יצטל טעם זה כי אז יעלו לירושלים על ידי עננים, כמצבאר צפסיקתא רצמי (פ"א), ולפי זה יתכן שהי' עצרת של חג אחרי חמשים ימים כמו עצרת של פסח, אבל מכל מקום לא יצטל יום השמיני, לפי שחציצי לפני הקצ"ה זכרון עבודת ישראל צימי גלותם.

אף לעתיד לצוה שלא יהיו ישראל מקריצים צכל ז' ימי החג צבציל האומות, (שלא ישיחירו אלא ישראל וגם האומות ששלימו עם מלך המשיח יהיו גרים גוררים), וכל ז' ימי החג יהיו ישראל צבחי' אני ואתם נשמת צבחי' שמע"ט צומה"ו, אעפ"כ לא יצטל עי"ו החשיצות של שמע"ט הנ"ל.

בתבו התוס' (פסחים ז') דיחיד צכל ימות השנה ציוס שמיא קרצן אסור צמלאכה. והקשו צירושלמי א"כ קרצן תמיד שהוא לכל ישראל צכל יום יהא אסור צמלאכה, ומשני שאני תמיד שהתורה הוציאה מן הכלל דכחיצ ואספת דגנך, ואם כל ישראל צטלים מי יאסוף להם דגן - והנה לעתיד דיקויים צנו הצבצות ועמדו זרים ורעו לאכנס, לפי"ז יהי' אסור צכל יום צעשיית מלאכה מפני הקרצת התמיד, והי' כל יום צבחי' יו"ט כמצבאר צירושלמי הנ"ל, אמנם אע"פ שכל השנה יהי' צבחי' יו"ט, מכל מקום זמן המועדים לא יהיו צטלים אלא יוגדל צחינתן משאר ימות השנה. (שם)

מבואר צהמפרשים דלעתיד יהיו הימים ארוכים מאוד, ויום אחד צאותו הזמן יהי' זמנו ארוך כשנה שלמה צצומן הזה, אם כן נמצא כי יעצור זמן רב מאוד של כמה שנים ממספר שנים שלנו עד שיגיע זמנו של צצת ומועד אחד, והצטיה הקדוש צרוך הוא שצשיגיע הזמן אשר הי' ראוי להיות צצת או יום טוב לפי ימות הגלות, יעשו צצת ויו"ט גם לעת"ל, וישפיע צצם הקצ"ה לישראל כל ההארות והשפעות שהי' משפיע להם צאותם הימים מקדמת דנא, ועוד יחוספו לנו מועדים לפי החשצון דלעתיד.

אגודת ד' מינים היא כדי שיתעסקו כל ישראל זה צוה ויגינו הצדיקים על הרשעים - והנה כל ענין האגודה הזאת שייך כל עוד שהם ימי הדין, ומיד כעצור הושענא רבה גמר החתימה מחירין אותן מאגדן ושוב אין לערצן יחד, דממה נפשך אם קצנו הרשעים השפעה לטובה מהמחצרות עם הצדיקים ונעשו לומדי תורה ועוסקים צמאות, אם כם הרי שוב אינם עוד צכלל ערצה (שאין צו טעם וריח), ואם צצעת ימים שעצרו לא קלטו כלום מה יוסוף תת כח לאגדם עוד יחד הא לא הועיל מאומה - שמה תאמר אם נפרידם זה מזה מה תהא עליהם הלא הם חלשים צתורה ומצות ואינם יכולים להתקיים צפני עצמם, אי משום הא השלך על ה' יהצך, ואם ירצו להטיצ מעשיהם ירחם עליהם הקצ"ה צרוצ רחמיו וחסדיו ויקרצ אותם מצלי שיהא צורך להחאגד צצם.

ברבת התורה מורה על הפרשה גמורה מדרכי האומות, ושא"ל ללמוד את התורה וצידד עם זה לעשות כהעצות הגוים.

פע"א אמר רצינו צאמצע אמירת התורה של הקפה ו' שידוע מספרים הק' שדמעות עינים הוא תיקון גדול לפגם החטא הידוע, וכמו"כ איתא צספרים הקדושים שעל ידי שמוצעים צעשיית המצוה הוא תיקון גדול, וסיים רצינו דנמצא לפי זה שבוודאי שבבמה שמוצעים בעת רקידת ההקפות בשמחת תורה הוא תיקון גדול כנ"ל, ועל ידי שמוצעים הרצות עי"ו מתקנים יותר מה שפגמו צחטא הנורא הזה.

ופעם אמר רצינו שהי' שיש ד' חלוקי כפרה שהי' ר"י דורש (וימא פ"ו) ויש חטאים שאינו מתכפר רק ע"י יסורים הממרכים, ולזה יש עצה לעסוק הרצות צריקודין של מצוה צצמחת"ת, שע"י היסורין של עסק העבודה, ניולין מיסורים מרים רח"ל, ועוונותיו מתכפרים ע"י עבודת ההקפות.

ביום השמיני עצרת תהיה לכם, אפי"ל צצרך צחות והוא קרוצ לדרך האמת ציוס השמיני עצרת תהיה לכם. ע"ד מעשה רצ שהיה צימי הרצ הקדוש הצעש"ט זצ"ל שפעם אחת נעצרו הגשמים והיו גוזרים תענית וועקו צתפלה וצתחנונים הרצות ולא נענו, וראה ציניהם הצעש"ט איש אחד מע"ה ופשוטי העם והי' אומר פרשת ק"ש, וכשגיע להפסוק ועצר את השמים ולא יהיה מטר, היה אומרו צגודל הכוונה וצצמי וועקה הרצות, ושאל אותו הצעש"ט זצ"ל מה היתה כוונתך צאומרך הפסוק הזה, והשיצ לו שהי' מכון פי' הכתוב ועצר את השמים, שהשם יצבצך יעצור ויחסוט את השמים העליונים, ע"ד עזירת הזחיס והענבים, ואז לא יהי' מטר כלל למעלה צשמים, כ"א שירד הכל למטה לארץ. וכן ואחסוט אותם תרגומו ועצריה. ונענו כל העם ע"י תפלתו זאת וירד להם הגשם לצרכה, שהצורא יצבצך שמו הוא הצותן לצצות וידוע נסתרות, ורחמנא לצא צעי, ע"כ ערצו עליו צצרי האיש הזה, יען היותם צגודל כוונת הלצ צאמיתיות ופינימיות לצצו וענבו צתפלתו. וכזה יש לרמו ג"כ צצמקרא שלפנינו, ציוס השמיני, לשון שמוניות, שיושפע אליכם כל מיני שפע טוב ויחדש לכם שנה שמינה מכל מיני השפעות טובות, והיו שגמר אומר עצרת תהיה לכם, שצצכול יעצור ויחסוט השפע מהעולמות העליונים ומשמי השמים הפנימיות העליונים לכם ישראל קדושים לצד ולא לזרים חס ושלוס, אמן כן יהי רצון.

ביום השמיני עצרת תהי' לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו - וקשה אחר שאמר עצרת תהי' לכם שפי' עזירה ממלאכה כפירוש רש"י למה אמר עוד הפעם כל מלאכת עבודה לא תעשו - צמד' רצה איתא על הפסוק ציוס השמיני עצרת זה שאמר הכתוב תחת אהבתי יסעוני ואני תפלה אמרו ישראל רצון העולמים הרי אנו מקריצין עליהם צחג שצעים פרים והיו צריכין לאהוב אותנו והם תחת אהבתי יסעוני לפיכך א"ל הקצ"ה עכשיו הקריצו על עצמיכם ציוס השמיני עצרת תהי' לכם - ולכאורה אינו מוצן דהרי איתא צגמרא הציאו רש"י ז"ל למה פרי החג מתמעטין והולצין שהוא סימן כלי' להם ולפי"ז למה היו צריכין לאהוב אותנו אדרכתה.

(באר משה)

בהפטרה, ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' קרובים אל ה' אלקינו יומם ולילה לעשות משפט עצדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו. יל"פ צס"ד כי הנה צימים שעל"ט ימי רצון ורחמים היו שערי שמים פתוחים לקבל תפלתנו, אמנם בכל השנה לא כל העתים שוות להשיג שאלותינו ועלינו לדאוג מעתה מה נעשה כאשר אין השערים פתוחים וכבר חלפו והלכו להם ימי הרחמים, ואין איתנו יודע עד מה לבקש כעת צעת רצון כל זכרנו המרובים במשך כל ימות השנה חדשים לבקרים. ע"כ העצה להתפלל כעת שיזעילו תפלותינו צימים אלו ימי רחמים לגרום שפע טובה למלאות משאלותינו משך כל ימות השנה.

בושל למלך שהכריז צמדינו שכל מי שרצה לשאול ממנו דבר ינתן לו, והי' פיקח אחד חושב אם יבקש עכשיו, אולי ינטרף למחר או לאחר זמן דבר גדול, ומה יעשה כי לא כל העתים שוות לבוא אל המלך להתחנן לו. ע"כ התחכם לשאול מאת המלך שכל זמן שירצה לבוא אל המלך יהי' רשות צידו להציע בקשתי. ועין כי היתה פקודה מאת המלך שימלא כל משאלות השואלים נתמלא שאלתו. וכבר פי' בן הצעש"ט הק' הוצא בזה"ק תולדות מאה"כ תפלה לפני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, ע"ד ה"ל שזה תפלתו שיזכה תמיד לשפוך שיחו לפני ה', והיינו דלה"כ ויהיו דברי אלה אשר התחננתי [עתה] לפני ה' קרובים [תמיד] אל ה' א"ל יומם ולילה לעשות משפט עצדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו כאשר שעכשיו עת רצון יועילו תפלתנו של עכשיו לעשות בקשתנו כל ימות השנה. וכן התפלל שלמה המלך ע"ה צעת חינוך ציהמ"ק שהי' שעת הכושר ועת נכחר מה שלא יהי' אחר כך, ע"כ התפלל שתפלתו יועיל אשר בכל פעם יהי' דבריו קרובים אליו בכל עת המצטרך.

ובזה פירשתי צס"ד פ' ואני תפילתי לך ה' עת רצון אלקים ברצ חסדיך עניי צאמת ישעך, כי צעת רצון יש מקום שיקובל תפלתנו, אבל מה נעשה בזמן שאינו מוכשר כ"כ, ע"כ העצה להתפלל צעת רצון שהוא ית"ש יעננו בכל עת שנתפלל, וכשיקובל תפלתו עכשיו צעת רצון ממילא מובטח שיהי' נענה בכל פעם, וזה"ש ואני תפילתי לך ה' עת רצון, ומה היא תפילתי שברצ חסדיך תעניי בכל פעם צאמת ישעך, בן ישמע ה' שועתנו להושיענו בכל עת ובכל שעה, אמן. (קור לודו)

וזה הטעם של הזכרת נשמות בשבתות וימים טובים כי הוא עת רצון לנדור בשבת ויום טוב לזדקק צעד הזכרת נשמות ולהזכירם ולהתפלל עליהם שיהיו נפשות צרורות צרור החיים, ומנהג יפה הוא להזכיר נשמות ולהתפלל עליהם ובפרט שצריך להזכיר נשמות אבותינו ורבו בעצור שהרצו תורה בישראל והעמידו תלמידים הרבה ולא יאמרו בעצור שאני נודר דקדק צעד הזכרת נשמות שמה ח"ו יעכב צתלומי הנדר שגדר ואז יתפון אליו אותה הנשמה שגדר דקדק בעצורו למקטרג.

מצאתי כתוב בשם מהרי"ל ז"ל ושמעתי טעם הגון למה מוזכרין נשמות צמדינות פולין צאתית של י"ט דע כי א' מעשרה ניסים שהיו במקדש היא שכל ישראל היו נכנסים לצי"המ"ק ג"פ צונה צג המצות וצג השבועות וצג הסוכות והיו עומדים כפופים ומשתחיים רוחים וזה היה נגד הטבע והענין כך כי בכל רגל ורגל היו צאים נשמות אצרהם יחאק ויעקב לצי"המ"ק של מעלה עם כל נשמות הצדיקים והמקדש של מטה היה מסתלק והצית המקדש של מעלה היה ירד למטה ומקדש של מעלה הוא רוחני ולכן היה יכול לקבל כל כלל ישראל ולכן עכשיו שחצ הצית צעוינו צריכין אנו להזכיר נשמות אבותינו הקדושים בכל רגל ורגל כדי שיהיה זכותם עומדת לנו ולזרענו לעד אמן מ"ו מהר"י ז"ל. (קב הישר פ' פו)

ואפ"ל דהנה הר"ר שמעלקא ז"ע פי' על מה דאיתא בגמרא (מגילה י' ע"ב) צקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקצ"ה מעשי ידי טובעין צים ואחם אומרים שירה והקשה ללשון טובעין משמע שהם הטביעו אחרים שהי' לו לומר מעשה ידי נטבעין צים - ופי' דצמלחמת סנחצר מצינו שנהרגו ע"י ששמעו קול שירת המלאכים ומחמת נעימת קולם מתו וכ"כ ראו המלאכים לעשות עכשיו להמציא ש"ע"י שיאמרו שירה יהרגו המצריים ע"י אמר להם הקצ"ה מעשי ידי טובעין צים שהם הטביעו את צנ"י וצריך לדון מדה כנגד מדה כשם שהם הטביעו כך צריך לטבע אותם - ואיתא בגמ' ואהבת לרעך כמוך צרור לו מיתה יפה שזה שצוררין לו מיתה יפה הוא ג"כ צחינת אהבה - וזה הי' ענין הקרבת הע' פרים צגה ג"כ על זה הצחינה ש"ע"י שמקריבין להם ועושין להם טובה ע"י"ו גורמין להם מיתה וזה הוא מיתה יפה וזה שטענו ישראל הרי אנו מקריבין עליהם ע' פרים והיו צריכין לאהוב אותנו ע"י שאנו צוררין להם מיתה יפה והם תחת אהבתי יטעונו לפיכך א"ל הקצ"ה עכשיו הקריבו על עצמיהם שיהי' לם ג"כ טובה מהקרבת הקרבות והאומות יהיו כלין גס צלא זה - וזה פי' הפ' ציום השמיני עזרת תהי' לם עזירה ממלאכה וכל מלאכת עבודה לא תעשו הוא ענין אחר דידוע שמה שעובדין לאחרים נקרא צגם עבודה ומה שעושין לעצמן נקרא מלאכה וז"פ כל מלאכת עבודה לא תעשו שלא תקריבו עוד קרבות והאומות רק והקרבנם אשה לה' שלא תקריבו רק להשי"ת והם יהיו כלין מאלהין גס צלא הקרבת הקרבות - וזוכה וכו' ולשנת גאולה וישועה צהתרומוות קרן התורה וישראל וצתגלות צבד שמים עלינו צצ"א. (שמיני עצרת יום ש"ק ס"ג תשט"ז)

איתא במדרש ילקוט סו"פ פנחס עה"כ ציום השמיני עזרת תהי' לם משל למלך וכו' כך כל ו' ימי החג ישראל עסוקים בקרבותיהן של אומות העולם וכו' וכיון שיצאו ו' ימי החג אמר הקצ"ה לישראל עכשיו אני ואחם נשמת יחד וכו' וכיון ששמעו ישראל כך התחילו מקלטין להקצ"ה ואומרים זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה צו, א"ר אצין אין אנו יודעין צמה לשמות אס ציום אס צהקדוש צרור הוא צא שלמה ופירש נגילה ונשמחה צך וכו' עכ"ד המדרש.

ונראה לפרש עפ"י הידוע כי בכל יו"ט נשפע מן השמים הארה גדולה והשפעת הקדושה צמדה מרובה, ובפרט צאלו הימים זמן שמחתנו שמיני עזרת ושמחת תורה, ואז הוא הזמן שיכולין להוושע בכל מיני ישועות צרותיות וצגשמייות, והנה לכאורה יש מקום שיאמר האומר דיומא קא גרים כל ההשפעות והישועות האלה, וע"כ כאשר חלף הלך לו היום הזה חו אין עוד מקום להוושע דתמול לעד לא ישוב, ואחרי שכבר עבר זמנו נפקקה השפעת הישועה ח"ו.

אמנם האמת לא כן הוא כי כל ההשפעות האלו נשפעים על ידי הצורא כל עולמים מגודל אהבתו לעמו ישראל, והצו"ת לצדו הוא אשר עשה ועושה ויעשה לכל המעשים האלו, והצו"ת הוא נצחי ואינו תופס אצלו ענין מקום וזמן, ועל כן צאמת אפשר להוושע תמיד צדצר ישועה ורחמים, ואף כאשר יעצור היום אפשר עוד להוושע ואין להשפעת הישועה הפסק לעולם, אלא דיומא קא גרים למחר המשכת ציאת אורו והשפעתו יתצרך, אבל גס בכל עת ועונה ידו יתצרך נטויה להושיענו ואין השפעת הישועה נמנעת כיון שהכל צא מאתו יתצרך והוא ופעולתיו נצחיים. וז"פ המד' אין אנו יודעין צמה לשמות אס ציום אס צהקצ"ה, דלכאורה הרי יש מקום לחשוב ולומר דיומא קגרים השפעת הישועה ואחר שחלף ועבר זמנו אי אפשר עוד להוושע ח"ו, אבל כשהוא אומר נגילה ונשמחה צך הוי אומר שהשמחה היא צהקצ"ה, וכיון שכן א"כ אפשר להוושע תמיד ולעולם אין הפסק להשפעת הישועה. (דברי יואל לסוכות ע' תרי"א)

לשמחת תורה

ולולא הוא חצוב צעיני הצורא כאלו עשה המצוה צפועל ממש. כמו שכתוב ונשלמה פרים שפתינו כי מי שהוא עוסק צהלכות עצודת יום הכיפורים הרי הוא כאלו הקריב הקרבנות היום. וכן הוא בכל המצות. לזאת נכון הדבר לקרוא שמו שמחת תורה כי אין לנו שיעור רק התורה הזאת והיא כלולה מכל המצות. (תפארת שלמה שמיני עצרת)

אף גילת ורנן שמת תשמת, ותשחק ליום אחרון צשמחת תורה, כי גדלה מאוד סגולה שמחת תורה ציום הזה. ודע כי עזרת לשון מלכות כמ"ש צזהר, ושמחה כינוי למלכות שמים, וצתתצצר תורה שצכתב עם תורה שצבעל פה יצדק לה שם שמחת תורה,

הנראה לרמוז צזה על ענין יום שמחת תורה שנקצב אחר ימי חג הסוכות וימים הנוראים. ומפני מה נקרא שמו שמחת תורה. מפני כי החודש הזה הוא ירח האיתנים דתקופו צצמות כי רצים המה המצות שנעשים צו שופר ואס העשור ולולא ומיניו וישיתם סוכה. ולאחר כי עברו הימים האלה אס ירצה האדם לקיים מצות האלו אינו מועיל צזה כלום ואס כן כל אדם יפול צדעתו כי חלף ועבר ממנו נועם המצות היקרים האלה. צזה מורה לנו ציום שמחת התורה כי התורה הוא למעלה מן הזמן. כי בכל המועדים אנו אומרים מקדש ישראל והומנים כי צני ישראל הם המקדשים הומנים ומועדים. אבל התורה היא נצחיות ותמיד בכל עת ועונה אשר הוא לומד צזה' שופר

ו"ש צר"מ אלקריא"ה שמחת תורה, וציוס טובה מה טוב ומה נעים לשמוחת שמחת התורה, וגם ה' יתן הטוב ישמח חיים.

(שמחת הרגל להחיד"א)

הענין מה שמרדקין ושמחין כ"כ בשמחת. נודע מה שאמר צה הרה"ק מהרי"א מקאלצ' ז"ל להסביר ע"פ משל לא' שצא לצית מלון וזוהי לתת לו מכל טוב, מאכלים וטובים וחדרים נאים ציור, ככה עשה לא יוס' א' ולא יומים, עד שצא צה"צ אללו עם חשבון גדול שישלם, אמר אין לי לשלם, וא"ל הצה"צ א"כ אמסור אותך לממשלה שיתנהו אל בית הסוהר, א"ל ומה יהיה לך מזה הלא לא תריות צה כלום, אך כיון שאין לי לשלם ארדוק לפניך ריקודים נאים מה שאני יכול, ועי"ז יתרצו הבאים כאן, ותריות עי"ז ממון הרבה כפי התשלומין המגיע לך. וכן הוא בשלנו, שכלל הימים נוראים אלו מבקשים בני חיי ומוזני ומצטיחין להקדוש ברוך הוא להטיב מעשינו, ובהגיע יום שמחת תורה ואין לנו מה לשלם, רוקדין לפני ית' בשמחת תורח, ומנמיסין צה הרהורי תשובה בלבות בני ישראל, ועל ידי זה יתרצה מלכות ומעשים טובים, עכ"ה ק.

(אבריר הרועים, קאלוב)

אדמו"ר ז"ל היה לובש את הקאפיטל הלך עם החגורה והמנפסת הלכנה אל ההקפות כמו שהיה לובש ציוס הכפורים ובליל פסח. ואמר כי ציוה"כ אנחנו מתחמלים להפעלות ולהשחיות להמלאכים שנוכל לעמוד עמם מעורב ציד, וע"כ אני לובשים לבנים כמו המלאכים. וצעת ההקפות צה השי"ת וכל ממליא דליה לעולם הזה לשמוע ההקפות עם הזמירות והריקודין של ישראל, כמו שצאים ביל פסח לעולם הזה לשמוע ההגדה כדאיתא צוה"ק, וע"כ אנו לובשים לבנים בליל פסח להשחיות אל המלאך שצאים בצחיו, וכן גם צעת ההקפות שייך טעם זה. (אמרי פנחס)

אדמו"ר ז"ל אמר שכלל הקפות מקיפין עם ישראל גם כן מלאכי מעלה. אבל לא כל המלאכים ציד צערצוצא, כי ענין מלאכים הם השלוחים המציאים ההשפעה דקדושה לעולם הזה. ולכן מין שפע יש מין מלאכים אחרים. ועל כן צאים ו' אמות מלאכים אל ההקפות. דהיינו מלאכים המשפיעים חסד להקפה ראשונה, מלאכים המשפיעים שמירה להקפה שני, מלאכים המשפיעים רחמים להקפה שלישית, מלאכים המשפיעים כח הניצוח להקפה ד', מלאכים המשפיעים חן להקפה ה', מלאכים המשפיעים כח התולדה להקפה ו', מלאכים המשפיעים עושר להקפה ז'.

(אמרי פנחס)

אדמו"ר ז"ל היה מקיף בעצמו כל ו' הקפות עם ס"ת הקטנה שלו שקרא צה הצעש"ט ג' פעמים. והשמחה שלו עם הריקודין היו למעלה מכל הטבע וכת האנוש, ופניו היו צוערים כלפיד אש.

(אמרי פנחס)

אדמו"ר ז"ל אמר בצאמנע השנה להרצה א"ש שהיו נכרים לישועות גדולות. וכאשר קרא הפתקאות שלהם אמר להם שיצאו אליו על ימים האחרונים של חג הסוכות והיו אללו צעת ההקפות. ואני יודע ברור משמנה חסוכי צנים שושעו צעת ההקפות שזוהי אדמו"ר ז"ל לכבדם עם הקפה ששית.

(אמרי פנחס)

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא-ל שצוה בהן עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפער ממנו, שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב. וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד צעיניו במקומות אלו חוטא ושונה, וע"ז הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך, וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו, הוא הגדול המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר ונקלותי עוד מואת והייתי שפל צעיני. ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שגא' והמלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה' וגו' [דברי רבינו מצארים צכמה מקומות צגמרא וצבמה מדליקין (שם ל'): אמרו ושבחתי אני את השמחה זו שמחה של מצוה. ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות המצות מלד שהן חוצה עליו והוא מוכרח ואנוס צעשייתו, אלא חייב לעשותן והוא שמח צעשייתו, ויעשה הטוב מלד שהוא טוב, ויצטר צאמת מלד שהוא אמת, ויקל צעיניו טרחן, ויצן כי לכך נוצר לשמש את קונו, וכשהוא עושה מה שנצטר צעצילו ישמח ויגיל, לפי ששמחת שאר דברים תלויים צדברים בטלים שאינן קיימים, אבל השמחה צעשיית המצות וצלמידת התורה והחכמה היא השמחה האמיתית. וזהו ששלמה צדרכי מוסרו שצח שמחת החכמה, ואמר בני אס חכם לבן ישמח לצי גם אני (מגיד משנה)] (רמב"ם חלי לובב פ"ח ה"טו)

גוהגין צמדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערצית ושחרית כל ספרי תורה שצחיל, ואומרים זמירת ותשבות, וכל מקום לפי מנהגו, ועוד נהגו להקיף עם ספרי

התורה הצומה צצצית הכנסת כמו שמקיפים על הלולב, הכל משום שמחה (רמ"א). כתצ מהרי"ק צצס ר"ה גאון צשורס ט', יוס זה רגילים אללנו לרקד צו אפילו כמה זקנים צצעה שאומרים קילוסים לתורה וכו' ווסיים שס שאל יאמר האדם אין זה צצודי וכבוד התורה לרקד לפני העס כאחד הרקים, שהרי זה היה חטא מיכל צת שאלו שהשיב לה דוד המלך ע"ה ונקלותי עוד מואת וגו' (שער היקין). ולכן יש להתאמץ צוה לרקד ולומן לכבוד התורה, כמו שכתב צגי דוד המלך ע"ה מפוז ומכרכר צכל עוז לפני ד', וכן כתבו משס האר"י ז"ל, והעידו על האר"י ז"ל שאמר שהמועלה העליונה שהשיג באה לו על ידי שהיה מושמח בכל עוז בשמחה של מצוה, וגם על הגר"א ז"ל כתבו שהיה מרקד לפני הספר תורה צכל כחו.

(משנה ברורה סי' תרס"ט סק"י"א)

רבינו ז"ל ה' שמח מאוד ומרקד למאוד צצמיני ערצת וכן צצמח"ת ואומרים פיוטים צקול תודה וזמרה כמו האדרת והאמונה, ויאחיו, והיו מקיפין הצומה עם הס"ת כמה וכמה יותר מוז' פעמים. וצעת ההקפה היו מנגנים כנ"ל, ושמחים שמחה גדולה צפרטו צהולאת צ"ת והקפות, ואדמו"ר ז"ל הלך לפני הס"ת שמח למאוד ופניו צוערות כלפיד אש, ולא היה אוחז הס"ת צידיו אך היה מספק קף אל קף ומרקד ומפוז ומכרכר צעל עוז לפני הס"ת.

(אורות הגר"א, מעשה רב)

ענין מזה שמונה ישראל לעשות ריקודים בשמחת תורה, י"ל על דרך מה שפרש"י פרשת ואל ע"פ וישא יעקב רגליו, משתצשר צשורה טובה שהוצטח צצמירה נשא לצו את רגליו ונעשה קל ללכת, וכבר כ' הטור צה"ל ראש השנה דלולין ושותין צראש השנה כי צטוחים שהשי"ת יוציא לאור דינו, כן גם אנו עכשיו צגמר ימים הקדושים שמחים ומרצים שאנו מאמינים צצדולי השי"ת כתב וחתם לנו חתימה טובה ושנה טובה, ממילא לצו של אדם נושא את רגליו, כמו אלל יעקב כאשר שמע הצטחת הש"י והנה אנכי עמך כו' אז נשא לצו את רגליו, והיינו הריקודין.

(ויגד יעקב)

בהקפות ורקודים של שמחה שעושין צשמחת תורה אנו מתפללין גם תפילות ותחנונים, אנה ה' הושיעה נא כו' וכיוצא צו עוד צקשות, ולכאורה מה מקום לתפלה זו, דלזה ה' הזמן צימים נוראים וכל ימי סוכות, ועכשיו הזמן לשירות ולתשבות על שמחת סיוס התורה. אמנם צאמת אדרצה עכשיו הוא עת רצון לקבלת התפילות, כי צומן המיוחד לתפילות השטן עומד ומקטרג ומזכיר עונות, וקשה שיתקבלו התפילות, מזה שאין כן בשמחת תורה בעת הריקודים שעושים לשמחת התורה אז אין השטן מוקטרג כי לא עלה על דעתו שעכשיו יתפללו, על כן עכשיו עת רצון גדול מואד לתפילות ובקשות. ויש לרמו ענין זה צמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ס"א), למננע על נגינת לדוד, שמעה א' רחמי הקשיצה תפילתי, כלומר צעת הנגינה והרנה אז הקשיצה תפילתי, דאז אין קטרוג.

(ויגד יעקב)

בענין מה שמרבין צשמחה צצמח"ת יותר משמע"ל, אפ"ל דידוע כל מה שהוספו חכמו"ל על של תורה הוא הכל לטובצחיו, להשפיע ולהוסיק לישרלל זכות ורחמים, וצשמע"ל יש צו קצת צחי' דין, שאז הוא גמר מסירת הפתקין, ממילא כאשר הוספו חכמים היו"ט שני של גליות, הוספו צוה רחמים וחסדים, וע"כ אנו מרצים יותר צשמחה של מלכו' צשמחת תורה, כי אנו צטוחים שהשי"ת יוציא לנצק דינו מתוך רחמים וחסדים.

(דברי יואל תרנ"א)

בספר דיקי כתמר יפרח הציא מה שסיפר הגאון מוה"ר זצז וואלף טירנויער ז"ל משאמקוט ששמע מהגה"ק צעל קדויו"ט וי"ע ששמע שהטעם מה שנכדי הישמח משה מרקדים צהקפות של שמחת תורה עד כלות נפסם צהתלהבות גדול, הוא מקוצל מוקינו של הישמח משה, הלא הוא הגאון רבינו הרמ"א ז"ל שרקד עם הספר תורה צהתלהבות עזוס, וגם זקינו המהרש"א ז"ע שרקד עם הספר תורה צשמח"ת צהתלהבות עזוס כמעט שנפל לארץ, וכן היה אלל הגאון צעל ישמח משה עכ"ל. ועי"ש שכתב עוד צצס הקדושת יו"ט שצמה שאדם מגציה רגלו אחת לרקוד צשמחת תורה, מתקן צוה יותר ממנה שעשה מראש השנה עד אחרי הימים טובים, עכ"ל. ועי' צסידור ר' צצתי ז"ל: הרב ז"ל ה' נוהג לעשות הקפות בליל שמ"ע צשמחה גדולה ומרקד לפני הספר תורה וכו'. ועי' בליקוטי מהרי"ת. (קונטרס הקפות דברי"ל ליל שמ"ע)

פעם אחר ההקפות ראה רבינו את אחד מאנ"ש שיש לו כתונת (העמד) צידו ושאלו רבינו מה זה, והשיב שרוצה להתליף מחמת שכתונת שלו רטוב מויע, ונענה ע"ז רבינו צוה להשון: אז מושוויצט ביי די הקפות שוויצט מוען שוין גענוג פאר א גאנץ יאר.

(הקפות דברי יואל - ביום שמח"ת)

וַיֵּשׁ לרמו ענין זה במאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ס"א) למנחת על נגינת לדוד, שמעה אלקים רנתי הקשיצה תפילתי כלומר צעת הנגינה והרנה אז הקשיצה תפילתי דלזו אין קטרוג.

שִׁישׁוֹ ושמחו בשמחת תורה. בשם אבי הרצ הקדוש זי"ע: מהו הלשון בשמחת תורה, היה צריך לומר שישו ושמחו בתורה. רק צריך לשמוח בשמחה שיש לתורה עצמה מה שנתנה הקב"ה לישראל שידעו האין לקיימה ולכבדה בכל מיני כבוד הראוי לה, מה שאין כן אילו היה נותנה לשאר האומות, שהרי חזר עליהם שיקצלוהו כמאמר הכתוב 'ה' מסיני צא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארכין', לא היו יודעים אין לנהוג עם התורה הקדושה בכבוד הראוי לה, ולכן התורה עצמה שמחה מאד שניתנה לנו, וצריך לשמוח בשמחה, לכן 'שישו ושמחו בשמחת תורה'. (קובץ שיחות קודש, סלאנים)

בשמיני עזרת ציה הקב"ה להמעיט בקרצנות, ואע"פ שאמרו אין שמחה אלא בצרה, מ"מ ציה להמעיט צו, כדי שיהיו פנויים יותר לדביקות הש"ת. עוד אפ"ל לאורך גיטא, דהנה שמחת התורה אין לה שיעור וערך והזמן קצר לשמוח בשמחה ולגמור את השמחה, ומן ההכרח לזמנא הזמן צליל ש"ת, לפי שישנם עוד שאר חובות היום כגון קידוש וסעודה, ואח"כ ק"ש של שחרית ותפלה, שכל זאת ג"כ שייך לשמחת התורה.

התניא בסידור מצאנו ענין השתחואה לפני ה' שהיא דייקא ציהמ"ק, שענין השתחואה היא שצטל ומכניע את עצמו לפניו ית', והשתחואה צבחי פנימית היא צבחי צטל רצון מפי רצונו, שאין לו רצון וחסד אחר כלל, וצבחי זו היו מקצלים ישראל על ידי ראית ג' פעמים צנה צית המקדש, ע"י גילוי שכינה שהי' שם.

העצה שיוכל האדם לתקן את נפשו הוא, שידע עכ"פ איזהו דרך האמת, ויראה לילך בדרך זה, ולא ילך ח"ו על דרך שקר.

בש"ת אנו מרקדים כאילים ומגביהין עצמנו למעלה למעלה, וכוונתנו ציה להתפלל להשי"ת שיקנה אותנו ע"י קנין הגבהה, וימשיך אותנו לנצח מצבחי התשובה מיראה צבחי תשובה מאהבה.

הצדיקים אמיתיים הדבוקים בהשי"ת דביקות אמיתי תמידית מצלי הפסק, הם יכולים להשתחוות לפני השי"ת השתחואה פנימית גם ציה"ו.

בשמתאוננים שעד עכשיו לא הי"ל אהבה להשי"ת כראוי, וכמ"ש נפשי חולת אהבתך, ומצקין מהשי"ת שזוכה לעשות תשובה שלימה, ועי"ז נרגיש גודל ידידתו ית', א"כ לכאורה הרי יש כאן חשש דשמה הימים הראשונים לא עצדו בהן השי"ת כראוי, אבל ע"י שגלוי לפניו ית' שיעשו תשובה לצדק ויעבדוהו מאהבה כראוי, עי"כ יחשבו ה' למפרע את כל הימים הראשונים כאילו עצדוהו צאמת וכולם יעלו לרצון לפני ה'.

נפשי חולת אהבתך, שחלתה נפשנו צמה שחסרה לה צבחי הרגשת האהבה אמיתית, עד שקיום התורה והמצוות אינם אצלנו אלא צבחי עול ושיעבוד, וע"כ אנו מצקין אנה קל נא רפא נא לה צהראות לה נועם זיוך, שישצור הקב"ה מוטות עול המאסר הזה, ונרגיש נעימות ומתיקות התורה והמצוות, ואז נקיימה בשמחה ומאהבת הצו"ת.

לעשות תשובה מאהבה אי אפשר להגיע אלי' בדרך הטבע והיא רק מתת אלקים, ולפי מ"ש צוה"ק דשמיני עזרת היא זמן היחוד הגמור שצין ישראל להקדוש צרוך הוא, שמקצלים השפעה מהקב"ה עצמו, יתכן שאז היא ג"כ הזמן שזוכין למתנת אלקים הלזו, שנותן הקב"ה לישראל צבחי תשובה מאהבה צתורת נדבה, כמ"ש (הש"ס פ' האזינו).

בשמיני עזרת היא הזמן שרואין גודל האהבה מהקדוש צרוך הוא לישראל ציתר שאת, ולכן נקרא היום עצמו הדר, שהוא לשון אהבה וחמדה, כמו אחרוג צלשון ארמי.

א"א"ו וזה"ה הייטב צו אמר פעם אחת אצל ההקפות דצאמת יש לתמוה אין יערב צינו לשמוח כל כך ציום שמחת תורה אחרי שאין אמתו יודע האין ומה נפסק עלינו צימי הדין, וגם צהאי יומא דשמיני עזרת גמר מסירת הפסקין דספרי חיים וספרי מתים פתוחים, והאין נוכל לשמוח כל כך לשמחה מה זו עושה. אמנם אפשר לומר על דרך שאנו אומרים צינו מלכנו קרע רוע גור דינו. ולכאורה הוה ליה למימר צטל גור דינו, אמנם הכוונה שאף אם יאל חס ושלוס הגור דין חייב יקרע אותו הקדוש צרוך הוא, והיינו שיהפוך צירוף האותיות של חצבת חיי"צ להציג את השני יודי"ן צראשו וצסופו של הציצה, ויהי' נעשה מזה הצירוף יתצ"י שהוא ר"ת יעלזו חסידים בכבוד ירננו, ועל ידי כח השמחה של מזהו שאנו שמחים ציום הזה עם התוה"ק יתהפכו כל הדינים לרחמים וחסדים, עכדה"ק, זי"ע ועכ"ל.

ועפ"ז אפשר לרמו במאמרס ז"ל (סנהדרין צ"ח) אין צן דוד צא אלא צדור שכולו זכאי או כולו חייב וכו', צדור שכולו חייב דכתיב (ישע"י נ"ט) וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע, וכתיב (ס"ח) למעני למעני אעשה. ואפשר דבכח הזכות שבני ישראל יתחזקו לשמוח בשמחה של מוצה אף בעת תוקף שפלותם ודלותם שמוקפים בצרות ותלאות מכל צד, ואף על פי כן יתחזקו לשמוח בשמחת התורה, בזכות זה מדה כנגד מדה יתעורר גם למעלה כח זה שהקב"ה יאמר למעני למעני אעשה, ועי"ז יכו לגאולה אף צדור שפל דור שכולו חייב. וזהו שרמזו ז"ל צלשונס הזה צדור שכולו חיי"צ, דחייב ר"ת יעלזו חסידים בכבוד ירננו כמ"ש ק"ו וזה"ה כנ"ל, וצבת השמחה של מזהו יכו להגאל אף צדור שכולו חייב אכיה"ר צ"צ.

סיפור מעשה רב מהה"ק ר' משה צ"ר דן זי"ע כי פעם א' ציום שמח"ת כאור צוקר יורח שמש והוא הלך לצית המרתח לטבול קודם התפלה ועצודת היום, וצדרך הילוכו פגע צאיש פשוט א' (סנדל או חייט) והטלית נשא צידו ופניו צהצבות, ושאל אותו הצדיק מאין הוא צא. השיבו מציממ"ד והתפלה ושאלו שזו מה זה מהרת למצוא ולהתפלל כ"צ צוריות השיבו האיש הלא זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה צו, ואני צבר התפללתי ואלך ללכול ולשמות ולשמוח לכבוד יו"ט, והרצי הולך כעת רק להמקוה ומתי יעשה צציתו לשמוח בשמחת היום. ושאלו הצדיק האם למדת כ"כ תורה הרבה צו השנה עד שאתה ממחר לשמוח כ"כ ציום "שמחת תורה", השיבו לא למדתי כלום, כי איני צר הכי, לא קרא ולא שנה, ושאלו א"כ לשמחה מה זו עושה לך. ואמר האיש הלא אם יש להרצי את והוא משיא את צנו או צתו אז הרצי לוקח חצל ושש בשמחתו, הגם שאין הוא צעל התחונה רק אחיו, ויען ששאריו הוא עצמו וצשר לכן עזו ומדוה גס צמקומו, וצכן הלא כל ישראל אחים ויען כי הרצי למד וקרא ושנה ועסק צתורה והוא שמח בשמחת תורה, וכמוהו צדים וכן שלימים וצתור אחיהם אגיד ואשמח גס אני בשמחה רבה.

איתא צוה"ק (פ' אמור) שצו' ימי החג צאים הו' אושפיזין לתוך הסוכה, ע"כ ומה גס צשמע"ץ וש"ת צצהם כלולים כל הו' ימים כנודע, צוודאי שגס צאלו הימים צאים כל הו' אושפיזין לשכון צתורינו. מלצד זה הנה ידוע מספה"ק צצומן שישראל שמחים בשמחה של מצו' נשתלחין האצות הק' והצדיקים מגן עדן, כדי לשמוח ציחד עם צניהם צוה העולם. והכי איתא צוהר הקדוש (פ' פנחס), וצפרט צשעה ששמחין ועושים ההקפות עם התורה הקדושה שאין לך שמחה של מצו' גדולה מזה, צוודאי שכולם מתאספין וצאין אלינו.

הצדיקים מעולם העליון צאים לזה העולם השפל לשמוח אמתו בשמחת התורה, ועי" שרואים את שפלות המצב, מרצין צתפלות לפני הצוכ"ע שירחם על עמו ישראל צמהרה.

בהקפות ורקודים של שמחה שעושים בשמחת תורה אנו מתפללין גס תפילות ותחנונים אנה ה' הושיעה נא כו', וכיוצ"צ עוד צקשות, ולכאורה מה מקום לתפלה זו, דלזה הי' הומן צימים נוראים וכל ימי סוכות, ועכשיו הומן לשירות ולתשצבות על שמחת סיום התורה. אמנם צאמת אדרבה עכשיו הוא עת רצון לקצלת התפילות, כי צומן המיוחד לתפילות השטן עומד ומקטרג ומוכיר עווונות וקשה שיתקצלו התפילות, משא"כ בשמחת תורה צעת הריקודים שעושים לשמחת התורה אז אין השטן מקטרג כי לא עלה על דעתו שעכשיו יתפללו, ע"כ עכשיו עת רצון גדול מאד לתפילות וצקשות.

יכולין לראות ולהרגיש כבודו יתברך שמו, אבל ודאי שהוא נמצא בינינו תמיד. ולזה בקשמינו וחוסי נא "ואל תתעלם" שיחגלה השי"ת אלינו מתוך ההסתרה הגדול ואל יתעלם עוד מאתנו, וזוכה לחיות בתפארת עוזה באתגלית.

עוד יש מצתן לדעת אם הוא הולך בדרך ישרה, כי העובד השי"ת באתם, נדמה ציינו כי לא פעל עדיין מאומה מחובתו אל האלקים.

אנו מתפללין שלא נבז ולא נכלם מאבותינו, ומה מאוד גדלה הצושה בהעריך מעשינו נגד מעשי אבותינו הקדושים, ובפרט בשעה שהם נמצאים עמנו ביחד במחילה אחת.

הנה אחר שנתארח גלותינו כל כך ועם כל זה אנו עומדים ומצפים אל הישועה ואחר כל זה עדיין לא נושענו הנה צושה תכסה פנינו דגרה ח"ו כאילו לריק כל תולתנו - אולם זאת נחמתנו באשר למי הצושה הזאת ומי הוא זה המתבייש, רק מי שעדיין לבו רד עם אל-ל עוד מאמין בציות"ש ומשיחו ומנפה לציאתו בכל עת, לא כן הכופרים שיש להם קורת רוח מזה ר"ל.

בזה שאמר הנביא חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי, זה נאמר רק אם שומרים אתם גם מועדים כאלו שהם נגד רצונו ית"ש כעין החג של ירבעם, אבל אם אין שומרים אלא מועדי ה' לבד, אז שפיר הוי המועדים לרצון לפני הקב"ה.

ידוע ספיקא דקמאי צהא דאיתא צוה"ק (פ' אמור) שהאושפזין הם צאים לשכון בתוך הסוכה, האם הם הולכין אלל כאו"א צבוכתו או רק אלל הצדיקים, והיום בשמח"ת תרווייהו איתנייהו, שהאושפזין הרי צאין אללנו מג"ע ציחד עם שאר הצדיקים - ומה גם ד' ההקפות הרי הם לתקן ה' מדות קדושות הרומוזין על האושפזין, ובשמע"ל נכללים כל י' ימי הסוכות כנודע, וגם דשמח"ת הרי הוא שמע"ל מספיקא דיומא, ושמע"ל נכלל בתוך החג ונגרר אחריו.

בשעה שהקב"ה מגרש את הצדיקים מגן עדן לצוא להשתתף בשמחת צניהם ורואים מנצינו השפל, צוודאי דלעת כזאת המה מעוררים רחמי שמים עלינו, ויש התעוררות גדול על הגאולה.

הצדיקים שהם כבר צעלמא דקשט הרי רואין עד כמה הגיע עבודתם בשמי מרומים, ושם נודע להם שהם צדיקים אמתיים, וא"כ כאשר נשתלטים לכאן להשתתף בשמחתנו, אז הוי שמחתם שמחה שלימה צידעם גדול חשיבותם ציינו המקום.

מבואר צוה"ק דמי שעוסק באיזה מצוה מחיים, נטפל אח"כ לעוסקים צו המצוה. נמצא לפי"ז דכאשר נמצאים ציחד במחילה אחת עם הצדיקים הגדולים ונכללים עמהם בכלל חדא, יש כח לתפלה ולעבודה של כל הנטפלים אליהם להתקבל למעלה - וכמו"כ לענין השמחה של מצוה, דבשעה שצאים לשמח אללנו הרי שמחתם שלימה, וע"כ ראוי שתהיה גם שמחתנו בצח"י השלימות באשר אנו נכללים עמהם בכלל חדא.

אאע"ה צומנו ה' יחיד צדורו צאמונת הצו"ה, וכן הוא ממש צדור הזה שלא נשאר אלא יחידי קגולה שהולכין עוד בדרך התורה והאמונה, והאמנם שגם צוה אינו דומה לדורו של אברהם כי אז היו יחידי קגולה עכ"פ גדולים צמעלתם כמו א"א וכדומה, ועכשיו גם היחידי קגולה הם בשפלות, ומלכד זה גדול שפלות הדור, עכ"פ צצח"י זו דומה שנשארו רק יחידי קגולה המאמינים בהשי"ת.

ידוע כי בכל יו"ט נשפע מן השמים השפעת הקדושה צמדה מרובה ובפרט צאלו הימים, ואז הוא הזמן שיכולין להוושע בכל מיני ישועות צרותיות וצגשיות. והנה לכאורה יש מקום שיאמר האומר דיומא דקא גרים כל ההשפעות האלה, ואחרי שכבר עבר זמנו נפקקה השפעת הישועה חס ושלוש, אמנם האמת לא כן היא כי כל ההשפעות האלו נשפעים על ידי הבורא כל עולמים מוגדל אהבתו לעמו ישראל, והבורא יתברך הוא נאמי ואינו תופס ענין מקום וזמן, וע"כ צאמת אפשר להוושע תמיד בצדק ישועה ורחמים, אלא דיומא קא גרים למהר המשכת ציאת אורו והשפעתו יתברך.

השי"ת יזכינו שתשאר לנו ההארה מקדושת הזמן דשמחת תורה, היא שמיני עזרת מספיקא דיומא, וזוכה להתדבק הקב"ה ולקבל עול מלכות שמים צאמת, ושתהיה צחינה הקדושה אללנו צר קיימא שתתמשך גם להלן, הגם שאנו מרוחקין מאוד מזה, והעיקר היא שגה"י כלי מוכן לקבל, ובקשמינו שזה עצמו יתן לנו השי"ת להיות כלי מוכן לקבל, ושזכ נוכה שתשאר אללנו הקדושה גם להלן. (דברי יואל ע' תקצ"ז)

קשה עלי פרידחכם עכצו עמי יום אחד, פירשו צו הקדמונים דענין שמע"ל היא לשום האדם אל לבו, לעזור אללו השלימות אשר קנה צימים הקדושים לכל יפרד ממנו, ולהמשיך השפעת קדושת המועדות על כל ימות השנה, והוא יום ממועץ צין ימי המועד לימות החול.

בחו"ל שצטלה הטוהרה ואין הקדושה גדולה כ"כ, יש צורך עוד ציום ממועץ נוסף על שמע"ל, דע"י יו"ט א' שהוא מדאורייתא, לפי ערך גדול צח"י הקדושה אשר צו לא יתקשר היטב עם ימות החול, ולזה שקדו חכמ"ל על טובותינו, וקצבו לנו עוד יו"ט שני של גלויות, ולאשר הוא רק מדרבנן ולא אליס קדושתו כמו דאורייתא, שפיר יתכן להיותו צח"י ממועץ צין קדושת יו"ט א' לימי החול הצאים אחריו, וע"כ ע"י זה היום של ש"ת נשמחה גם צימי החול, להרגיש השפעת האהבה הנשפעת לנו צימי החג.

מבואר צספרן של צדיקים, דעל ידי כח השמחה של מצוה ששומרים בשמיני עזרת ובשמחת תורה, יתקנו כל התפלות שהתפללו צימים הנוראים שעברו עלינו.

בחה הסוכות שהוא הזמן של תשובה מאהבה ובפרט בשמיני עזרת ושמחת תורה, יש עליה ותיקון לכל צחינות התשובה והתפלות שכל ימי התשובה עד הגה, (שהי רק צצח"י תשובה מיראה) דע"י תשובה מאהבה נהפכין כל השגגות לזכיות. (דברי יואל ע' תקצ"ב)

עפ"י הנ"ל אפשר לומר טעם שציום שמחת תורה מלכד מה שמזמרינ הא-ל בתענומות עוין, מוסיפין עוד לומר "המלך" צנוסח של ר"ה ויוכ"פ, ואומרים ג"כ "שוכן עד" צנוסח של שבת (ומקור המנהג ממך הק' מראשית"ו ז'), דעתה בשמח"ת מעלין את התשובה מיראה שעשו בכל צצח"ת השנה, ובכל ימי התשובה לכן מוסיפין לרמו דע"י כח השמחה של מצוה של הא"י יומא, יש תרופה לכונן, ויעלו כולם לרצון לפני אדון כל אציה"ר.

אנא אל-נא" רפא נא לה, בקשמינו שעתה צכח השמחה של מצוה שישאל שומרים ציום זה, יתוקן ויתרפא הנ"ל יום (מנ"ח אלול עד שמע"ל), שלא נחזור לגבול הראשון, רק נעמוד בתשובותינו כל הימים, וע"י נוכה לציאת משיח. (דברי יואל ע' תקצ"ג)

ידוע שהצדיקים צדורות הקודמים היו רואים צענייהם את האצות הק' בשעה שצאו לשמח עמהם ציחד, ואנו הגם שאין אנו רואים כל מאומה, מ"מ מאמינים אנתנו צוה שהם אנתנו פה היום, וע"כ מצקקים שהגם שאין אנו רואים מלד עצמינו לראות בתפארת עוין, מ"מ נושע צוכות אצותינו הק'.

אף שעבודותינו כלא נחשב נגד עבודתם הגבוהה, אבל מכל מקום זאת יש לנו שעל כל פנים אנו משתוקקים להגיע אל מדריגת ההשתוקקות שהי' להם לצדיקים אמתיים.

ע"י הכסופה צצח"י הנ"ל, יכול האדם לפעמים לטעות צדמיותו לחשוב שכבר עלה צמעלות האהבה של הצדיקים השלימים, אמנם המצתן לזה הוא אם אחר ימי התשובה נשאר בתשובתו ואין שז למעשהו הראשון.

וחוסי נא ואל תתעלם, אפ"ל עפ"י"מ שאמרתי צוה"ר עה"כ צפ' וילך ואמר ציום ההוא הלל על כי אין אל-ל צקרצי מלאחי הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני וגו'. דצעבור אמירתם שאמר כי אין אל-ל צקרצי צעבור זה עצמו מגיע להם עונש ההסתרת פנים, דאמירה זו עצמה לחטא יחשב, דלריכין לידע שהקב"ה נמצא צבורינו תמיד, וכמו שהי' נמצא צדורות הראשונים וכל צי עשרה שכינתא שריא, אלא שע"י מצד הדור הוא צהסתר גדול מאוד, ואסור לחשוב ולומר אין אל-ל צקרצי, אלא צריך לידע שהוא רק הסתר אסתיר פני, שהוא ית"ש נעלם מהרגשתינו שאין אנו

ע"י שמשפטים קוב"ה ושכינתו בשמחה של מנצח, על ידי כן משתתף הקב"ה גם בצערו ח"ו כמ"ש בכל צרות לו צר, ועי"ז יולולין מכל צרה. (דברי יואל ע' תרכ"ג)

בשבאה השפעת הקדושה באתערותא דלעילא, כיון שאינו צא ע"י מעשיו אין לו קיום, אמנם מאחר שכבר הרגשו הארת הקדושה הנאה מלמעלה, נשאר אלוליו רשומא קדישא, וזה מסייע לנו אח"כ שנוכה להמשיך ההשפעה ההיא עוה"פ ע"י מעשיו.

אפשר להסביר עוד יותר, דצמקום אשר קנתה הקדושה מקומה אין שם מקום להסמ"א לשורות, ממילא ע"י הארת הקדושה מלמעלה, מתגרשת הסמ"א מקרבינו, והי' ניקל צדינו יותר להתדבק בקדושה.

אחר כ"כ עמים וימים שאנו משוקעים בצור הגליות והחשכות גוברת בעולם, גם העבודה הקטנה שלנו שאנו מקיימים עוד רגון הצו"ה ע"י חסדו הגדול, גם זה טוב ומשוב לפניו ית' בערך העבודה הגדולה של הנדיקים שעבדו הצו"ה צימיהם, ובלבד שנאחזו בדרכיהם הק' ולא נשנה מדרכיהם כלל.

לפעמים יהי' הלצח היהודי לאדם כחומה בצורה לבלתי יסור משמירת התורה ומצוות, כי לפעמים יש לו איזה הרהור תשובה אשר אז יתבונן בצפשו לאמר, מדוע לא אלך כאצותי בדרך ישראל צנא.

כתב הדברי חיים (צפ' נח) דהתיקון לחטא הידוע היא מסמ"פ צאמת להשי"ת דהשתוקקות רב, ואפשר שכמו"כ על ידי הרקידה בשמחה של מנצח שרוקדים ושמחים עם התורה הקדושה, שאז מתנגע כל הגוף וכל האברים יחד, יש ג"כ תיקון צמקת לפגם הזה, והעיקר להיות נשמר מכאן ולהבא צריית עינים שלא להסתכל צמקום האסור, ולשמור את המחשבות ודיבורים מכל חטא ועון, ונוכה לעשות תשובה שלימה ולתקן כל אשר פגמנו.

בדברי חכו"ל מצינו לשון רקידה משמש בשני פנים, הא' הוא לשון רקידה ושמחה של מנצח וכמ"ש כיצד מרקדין לפני הכלה, וכו' מצינו במלכת שבת דאחד מן הל"ט מלאכות נקרא מרקד (ויק' ו), ולא לחנם קראו חכו"ל לשני דברים הללו בשם אחד. דהנה תכלית מלאכת ההרקדה הרי הוא לזכר את האוכל מתוך הפסולת, וכמו"כ תכלית הרקידה בשמחה של מנצח הוא שיזכרו את עצמן היטב (מזל ו' גוט דורכצופן), ולזרוק ולרחק מתוך עצמו את הפסולת והרע וישאר אך האוכל והטוב, ועל כן הוא נקרא ג"כ בשם רקידה, וצריך לכוון לזה בשעת הרקידה שיזכר האוכל מתוך הפסולת וישאר אך טוב.

וידוע מה דאיתא בזהר הקדוש צמקום אחד דעל החטא הידוע רחמנא ליציל לא מהני תשובה, ולית לך חוצא בעלמא דלא אית ליה תשובה צר מהאי, וטעמא דמילתא כזר מצואר בספרים הקדושים מפני שהתשובה צריכה להיות באותו אבר שחטאו בו כדי לתקן אבר הנפגם בצנית החטא וכמ"ש רז"ל, והחטא הזה רח"ל הוא ע"י כח כל האצורים ונעשו כולם פגומים חס ושלום, ועל כן קשה התשובה בזה, וצדברי חיים כתב דמסירת נפש צאמת להשי"ת מהני והוי תיקון גם לזה. ולפי זה יתכן דריקוד של מצוה שהוא גם כן עם כל הגוף וכל האיברים יחד גם כן הוי תיקון אף לחטא זה, והעיקר הוא לעשות לעצמן גדרים וסייגים ולהשמר מכאן ולהבא מכל חטא ועון. והקדוש צ"ה יעזור שנוכה לתקן את אשר פגמנו. (דברי יואל ע' תרס"ג)

בפיוט ידיד נפש, ישמחה אל מול "הדרך". אפ"ל הכוונה בג' צמיות. א' אחר שיאלנו מן הימים הקדושים האלו ימי הסוכות וקיימנו המצוה של הד' מינים על ידי זה יכולים אנו להשתחוות בהנעה להשי"ת, וז"פ ישמחה בהנעה אל מול "הדרך" על ידי שזכינו ליקח האתרוג (שנקרא פרי עץ הד'ר) וישאר המינים שמצא להנעה.

ב עפ"י דברי הרה"ק בעל התניא ז"ל (בסידור שו) דענין השתחוואה היא שמשמחה בפנימיות הלז צביטול לגמרי לפני השי"ת, וההשתחוואה פנימית הזאת אין אפשר רק צבית בחירתנו עיי"ש. וזה פירוש ישמחה אל מול "הדרך" שנוכה להשתחוואה צביטול גמור בפנימיות לצבינו מול הדרך היינו צבית דירת הקב"ה שהוא הצית המקדש שיצנה צב"א (וע"ד שדרשו ו"ל סוכה לא) פרי עץ הד'ר "הדר" צאילו משנה לשנה.

ג עפ"י דאיתא במדרש (ויק"ר פ"ל ס' י') ולקחתם לכם פרי עץ הד'ר זה אצרהם, וידוע מזה"ק פרשת פנחס (ח"ג דר"כ) דבכל שמחה של מנצח מרגשין את האצות הקדושים מגן עדן שיצאו לשמחה עם צניהם בזה העולם, ואין לך שמחה גדולה מזו שאנו שמחים בשמחת התורה, שזהו נחת רוח גדול לפני השי"ת, וצודאי שהאצות"ק הם אמתו פה. וזהו שאנו אומרים בשעת ההקפות ישמחה אל מול הדרך, היינו אל מול אצרהם אצינו ע"ה שנקרא הד'ר ושאר האצות"ק שהם נקראים הד'ר כמו שמצינו אלל אצרהם אצינו ע"ה.

אנא אל-נא רפא נא לה. צ"צ כפל הלשונות צ"פ תיבת נא. וי"ל דהיות שאנו יוצאין עכשיו מן הימים הקדושים שבהם הרצינו בתפלה ותחנונים, אולם ישנם כמה תפלות שצריכין עוד רפואה, כיון שלא התפללנו כראוי, ואין נא אלל לשון בקשה, ועי"ז אנו מבקשים אנא אל-נא רפא נא לה, אל-נא" אנו מבקשים ממך רפא נא" שתרפא את הנא, היינו שירפא השי"ת את הבקשות והתפלות שצריכין רפואה ויתקבלו לרצון לפניו ית"ש.

בי זה כמה נכסוף נכספתי וכו' "אלה" חמדה לצי. ואפ"ל דידוע שכל חטא צריך לתקן באותו אבר שפגם, וכמו שאמרו ז"ל צווקרא רבה (פרשה כ"א ס' ה') אם עשית חצילות של עצירות עשה כנגדן חצילות של מנצח, אם עשה צהם עצירה חס ושלום, יעשה באותו אבר עצמו מנצח, וזהו יתקן פגמו. והנה החטא הידוע צא מתוך מדת החמדה והתשוקה, וצריך לתקן אותה מדת על ידי שיחמוד להשי"ת בתשוקה. וזה שאומרים כי זה כמה נכסוף נכספתי לראות מהרה בתפארת עוון, על ידי שנפשו מלאה תשוקה וכיסופין להתדבק בצור פני מלך חיים, על ידי זה "אלה" חמדה לצי, אלה פוסל את הראשונות, שיפסול את החמדות הראשונות שחאצ לצו לאיסור חס ושלום ומהיה נפשו מתמדת ומשתוקקת אך לראות במהרה בתפארת עוון. (טיב לבב)

בראשית תורתך הקדומה רשומה חכמתך הסתומה מאין תמצא והיא נעלמה ראשית חכמה יראת ה'. אפ"ל דלזכות לתכמת התורה צאמת ולחדש צו חידושים לכיון לאמיתת של תורה, לזה אי אפשר לזכות רק על ידי שקדמה לזה יראת ה'. וזה ציבור הפייטן בראשית תורתך הקדומה, רוצה לומר מה שמקדימים לימוד התורה קודם שיש לו יראת חטא, זה רק כמו רשימה בעלמא בתכמת התורה האמיתית, בצחינת "רשומה" חכמתך הסתומה, אלל ענש חכמת התורה זה פסום ונעלם ואי אפשר לזכות אליה בלי יראת ה' טהורה, וזהו מאין תמצא כלומר ענש החכמה לא תמצא והיא נעלמה עדיין מן האדם, ורק אם מקדימים יראת ה' אז זוכה לתכמת התורה האמיתית ולהשיג חלקו שניתן לו בתורה, וזהו ציבור ההמשך ראשית חכמה יראת ה'.

יסוד נדיק בשצעה נעלם יל"פ דאם פוגמים ח"ו צמדת היסוד, נוגע הפגם הזה לכל השצע מדות שצאדם, ועי"י פגם היסוד קשה לו להגיע לשלימות גם בשאר המדות, דמדת יסוד כלול בכל המדות, והפגם הזה משפיע על הכל, גם פגם זה עומד לשוטטו למנעו בכל ענין שרואה לעשות בעצדות השי"ת. אולם כשמחליטין קצת לעסוק בתיקון מדת היסוד תיכף מרגישין נייחא בכל דרכי עצבות השי"ת בכל ה' מדות, וזה שאומרים יסוד נדיק בשצעה נעלם, שמדת יסוד הוא נעלם בכל השצע מדות, וככל שפועלים ומתקנים צמדת היסוד נוח אח"כ לתקן כל שאר המדות. והנה הריקודים שמרקדים ושמחים בשמחת התורה הם תיקון לחטא פגם הצרי"ק, ע"פ דברי מרן הקדוש דצברי חיים (פ' נח) שתיקון לחטא זה הוא רק ע"י עבודה צמסי"פ, מאחר שהתשובה צריך להיות באותו אבר שפגם, וידוע שחטא זה פוגם בכל הגוף, על כן צריך לעבוד ה' צמסי"פ בכל גופו וצוה יתקון החטא, וא"כ גם ע"י ריקודין של מנצח בהקפות מתקנים החטא הזה, כי זה עבודה בכל הגוף, וצוה מתקנים הפגם צמדת היסוד. (טיב לבב)

יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך (תהלים נה, כג). יל"ד על הפ' צמה שאומר "כאשר" יחלנו צכ' הדמיון. ואפ"ל דהנה שלימות מדת הצטחון ליחל צאמת להשי"ת הוא מדריגה וצחינה גדולה, וקשה להשיגה עד תכליתה, אלל שחאדם צריך להתאמץ ולצפות לישועת השי"ת עד כמה שידו מגעת להשיג, והשי"ת יגמור בעדו. וז"ש כאשר יחלנו לך, שא"א יכולים לומר שחלנו לו כדצבעי, אלל צכ' הדמיון כאשר יחלנו, שעל כל פנים עשינו מה שיכולתינו להשתדל לצטות צה, ועי"כ צקשתנו יהי נא חסדך עלינו כאשר יחלנו לך כמו אילו היינו צאמת מייחלים לך. (טיב לבב)

דידין נחם, וזה ליטול ד' מינים שצולג, ואחר כלות הכל כזה ואמר (צמדבר כט, לה) ציום השמיני עזרת תהי' לכם, כלומר היום הזה נחייקד לעצור ולעבד השלימות אשר קניתם צימים הקדושים האלו, ולהחמיד צו לצל תשובו לאשר היה צימי קדם.

וזה שאנו חוזרים ואומרים בסוף הקפות לה' הארץ ומלואה תכל ויושבי צה, כלומר אפילו בזמן שעוסקין בשיצו של עולם, עם כל זה הלצ לשמים. ועל זה אמר מי יעלה צהר ה', אצל העיקר מי זה האיש אשר יקום במקום קדשו, ולא יפול ממעלות שעלה צהר ה', לזה נריך שיהיה נקי כפיס צמעשה, וצר לצב צמחצנה זכה, אשר לא נשא לשוא נפשו כי מה שאינו דבר המתקיים נקרא שוא, כי אם שיהיה עבודתו צאמת, כמו שנאמר (משלי יב, יט) שפת אמת תכון לעד, ועל זה אמר ישא צרחה מאת ה', כמו שפירשתי זאת הצרחה, וצדקה מאלקי ישעו, כי יאל לו לישע לקום צמעמדו ומצבו, כמו שאמר (יומא ל"ח ע"ג) הצא לטהר מסייעין אותו. וז"ש זה דור דורשיו אתן שהן מצקשין פינך, יעקב זרע יעקב מדת אמת, סלה קיים לעד, ונכון הדבר לומר זה המזמור צראשונה, והיום צאחרונה, כאמור.

(ייטב פנים אות ט"ז)

האומר לאציו לאמו לא ראיתי ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרתיך וצריתיך יצארו. הנה דרך ההמון עם אשר יצר הרע מדבר מתוך גרוס, כשאומרים להם שיגדלו צניהם רק לתורה, מחולשת אמונתם אומרים אם רק תורתם אומנתם יהיה, מאין יוכלו לפרנס עצמם ואת ציחם. משום הכי שיצא משה את לוי, שכל כך היתה אהבתו אל התורה חזקה, ואמונתו אל ה' שלימה, שאז כי שמרו אמרתיך שלמדו תורה, ואת בניו לא ידע, לא דאג עבור פרנסתן מהיכן יוכלו לחיות ומהיכן יזונו, וגם אומר צפה מלא, טוב לי אם בניי יהיו יראי ה' ולומדי תורה, הגם שיהיו עניים, ממה שיהיו מוקציני עם ושעתם מוצלחת עבור לימודי חכמות וזרות, ויפרקו עול תורה ויראת שמים מעליהם, ואזי ומר להצלחה כזאת להחליף עולם עומד בעולם עובר, ולהמיר הנאה ותענוג הנשמה נחיות אשר עין לא ראתה" (ישעי סד, ג) צמענוגי הגוף צחאות צהמיות גשמיות, ש"צין לילה היה וצין לילה אצד" (ע"פ צינה ד, י), משום שעיקר תכלית כוונתו שלמדו צני תורה הוא רק שיהיו יראי ה' ויעשו רצונו, וזהו כל מגמתו. וזהו ואת צניו ל'א ד"ע, ראשי תיבות ו'כל צנין לימודי ה' (ישעי נד, יג) עבור כבוד שמו יתעלה הוא כוונת לימודם, ולא עבור שיהיו עשירים. ואז כשיצר הרע שומע כן מנוסה מסירות מודעתו, אזי הוא "כאילו לא יפתח פיו" (תהלים נה, יד), ולא מנא ידיו ורגליו להסיתו עוד.

ומכל שכן שעיקר הסתמו שקר מוחלט הוא, משום דהאמת הוא מאן דיהיב חיי יהיב מזוני (תפתיס ת, צ), וה' ש"המטיר לחם מן השמים ארבעים שנה לששים רבוא, "ככחו אז כוחו עתה" (יהושע יד, י"א) והכתוב אומר "אני ה' לא שנית" מלאכי ג, ו), ורק הוא הוא "המוריש והמעשיר (שמואל א ג, ו) ו"לא לחכמים לחם" (קהלת ט יא) עבור חכמתם, ובפסוק "ידע לכתן (דברים ג, ו) תרגומו "סיפק לך צרכך". משום הכי כל אלה צצרי הצל הם, כשיניח לימוד התורה ויעסוק בלימודי זרות יללים יותר, ויוצק זה צרחת לתוך פיהם של אלו, כי כופרים צחורה צצכת צבעל פה, ושם נאמר שרק הוא לצדו "פוחת את ידיך ומשציע לכל ח" (תהלים קמה, טו), וכיון שכן, צצציל שאני וקר ועושה רצונו ולומד תורתו הפסקתי (ע"פ כתובות פ"ג מ"ג), צחמיה.

ובזה אפשר נמי לפרש כוונת המשך הפסוקים צציר השירים (ה, טו-יז) הנך יפה דודי אף נעים אף ערשינו רעננה, קורות צחיו ארוים רהיטנו צרותים. דהנה איתא צמדדש (שה"ש רצה א, טו) הנך יפה דודי אף נעים, "אף" שאתה מציא עלינו, "נעים" הוא, שעבור כן אנו עושים תשובה. ואמרו חז"ל (צרכות ה, א) אם קבלם מה שכרו "יראה זרע" (ישעי נג, י) וזהו "אף", ערשינו רעננה, כפירש"י צצנים וצצנות.

אבל אימתי זוכים ישראל להיותם צחניה זאת, אז דוקא כשיש להם סופרים מלמדי תינוקות העושים מלאכתם באמונה, והיינו שומעים למתניתין דאבות (פ"ג מ"ט) יראתו קודמת לחכמות, להשריש בלב ילדי ישראל בקטנותן יראת שמים ואמונה שלימה בכל י"ג עיקרי הדת, ועל ידי כן כשיצדלו הגם שלפעמים יכשלו צצציה עבור התאווה לנטות מדרכי התורה, אצל יועיל להם גרסא דינקותא מיד כשצא עליהם "קול דודי דופק" עושים תשובה, משום שאמונתם חזקה הוא, שכל צצרים המתרגשים בעולם רק ממנו יתעלה המה.

וזה אפשר כוונת המשך הפסוקים, אם קורות צחיו ארוים, שדרשו צמד" (ילקוט שה"ש רמז תתקפ"ה) על מלמדי תינוקות, אז יפה דודי אף נעים. (משכיל אל דל, וזאת הברכה)

ישבו משה צחנתת חלקו כי עבד נאמן קראת לו וכו', לכאורה הלא משה צציו ה' מצחר כל היצורים וזה למדריגה העליונה שצכל המדריגות ולשלימות היותו נעלה, וא"כ מה צצח הוא זה לפניו שה' עבד נאמן והלא מילתא וצרתא היא לגבי. אמנם יצבאר עפ"י פשוט, דהנה המעלה והשצח היותו גדול אשר יתן להאמר על כן אדם גם כן איש הוא כאשר יכולין לומר עליו שהוא עבד נאמן לאדוניו, דלא יתכנה האדם צצניו זה אלא כאשר הוא מקיים את צצרי האדון צ"ה וממלא את רצונו צחלית השלימות מצלי שיחטיא המטרה לנטות ממנו אף נטי' קלה כל שהוא, וזהו השצח היותו גדול אשר אין למעלה הימנו, פוק חזי מ"ש החסיד צחוצות הלצבות (פס"ה משער עבודת האלקים) האין הוא התנהגותו של עבד נאמן לאדוניו צצר ודם ועאכו"כ למלך מלכי המלכים הקצ"ה, וזאת היתה מעלת חשיצותו של מרע"ה שה' ראוה להקרא צאמת עבד נאמן לאלקיו.

וזה ישמח משה צחנתת חלקו, והמתנה היא כי עבד נאמן קראת לו, שחלק לו הקצ"ה הכבוד והיקר הזה שקראו עבד נאמן והעיד עליו שאינו משנה כחוט השערה מרצונו צ"ה, אשר זה הוא השצח העליון על כל השצחים כנ"ל. וזה לך האות שהוא עבד נאמן כי צעמדו לפניו על הר סיני הפקיד הקדוש צרוך הוא צידו התורה הקדושה ליתנה על ידו לעמו ישראל, וזה מסרה לגבי ישראל כאשר נצטוו מצלי שום שינוי וגרעון מדצרי האדון צ"ה, וזאת היא מעלת העבד הנאמן שממלא רצון אדוניו צחלית השלימות, והיינו טעמא אשר צעצורה שפיר יאות לו להקרא עבד נאמן להקצ"ה והבן.

אבות ויצי ונכון וכו' הדבר הזה עלינו לעולם ועד, לצאר מה שחושצ והולך כל כך שמות נרדפים שלא מצינו כן צשום מקום דהרי כולו צרוה"ק נאמר וצודאי שאין צו אף אות א' מיותר, וגם לצאר אומרו הדבר הזה עלינו לעולם ועד דאם הוא אמת ומקובל צודאי שהוא לעולם ועד ולמ"ל למימר. אך הנה ידוע מה דאיתא בצספר סדר היום דחרוז זה של אמת ויציב שלחו צני הגולה אנשי טוליטולה שהיו רחוקים מירושלים ולא היו עם עזרא צצצל, ושלח עזרא אחריהם ולא רצו לעלות צאמרים שכיון שעתידין להגלות פעם אחרת וציהמ"ק עתיד ליחרצ למה לנו להכפיל יגוננו פעם אחרת טוב לנו לעמוד צמקומינו ולעבוד את ה', וכדי שלא יחזיקו אותם צאנשי רשע ומחוסרי אמנה חלילה כחצו להם זה השצח הגדול עכ"ד.

ואפשר שרמזו צצצריהם דעד שיהי' הגאולה שלימה והצירור האמיתי צריכין עוד לעבור הרבה צחיות שונות של צירור אחר צירור וצירוף אחר צירוף, וכמו שאנו רואים צעוונותינו הרבים צדור הזה שאנו חיים צו את הצצלי משתי הגדולים, וכדי לקרב את הגאולה צריכין לעבור את הצצ"ת צצצרה צחיות ולעמוד צצצרה נסיונות למען האמונה. וזהו ששלחו אמת ויציב ונכון וכו' צכמה שמות שונות לרמז שעד הזמן של לעולם ועד היינו עד לעמיד צריכין ישראל לעבור עוד הרבה צחיות. (דבריי שמוח"ת)

אבות ואמונה חוק ולא יעבור, אפשר לפרש דהנה הצדיקים האמיתיים אשר היו צדורות שלפנינו שעצדו להשי"ת צאמת צכל לצצם וצכל נפשם הם היו צצחית אמת, אך לאו כל מוחא צציל דא ולאו כל אדם וזהו להגיע למדרגה זו, וצפרט צדורות אחרונים שאפסו צדיקי אמת ואין מי יורה דיעה ומי יצין שמועה, אמנם אם עכ"פ מאמינים אמונה אומן צצדיקי אמת שהיו מלוקדמין ומתצדקים צצצריהם הקדושים דרך התורה ודרך האמת ואין משנים מהם כל מאומה אזי יכולין עכ"פ לזכות שיוכלו לילך צדרך ד' ושתתקיים האמונה אצלם ואצל צניהם אחריהם צכל דור ודור. וזה שאומרים על הראשונים ועל האחרונים דבר טוב וקים לעולם ועד, היינו שהאמונה היא דבר טוב וקיימת לעד לעולם, אמת ואמונה חוק ולא יעבור, היינו צין אצל הצדיקים האמיתיים שעובדים להשי"ת צאמת, וגם אצל מי שיש לו עכ"פ אמונה צצצריהם הקדושים ואינו מתפרד מהם תתקיים האמונה לנצח צצחי חוק ולא יעבור, ועל דרך זה תהי' האמונה נצחית לדורות אחרונים עד עולם והבן.

בנהג מוולח"ה היה לימור בהקפה הו' לדוד מוזמור לה' הארץ ומלואה (תהלים נה, א) כי יש צו מלכות, וכן אנו נוהגין אחריו. ואוסף צצצין כנותן טעם לצצח לחזור צצציה אחרונה הנאמר צראשונה צצלי ראש השנה, והענין נ"ל צזה על פי המצבאר צצניה לעתים דרוש י"ז ענין שמיני עזרת, דכחצי (משלי ד, יג) החזק צמוסר אל תרף, אמר שאחר שחזיק צמוסר ותקניהו, לא תהיה קנין לשערה, כי אם קנין עולם שחזק צו ולא תרף ממנו, ולזה ה' ית' צא לעורר לצציו לזה, וזהו לשמוע קול שופר צראש השנה לשוב צחצוה עד יום העשור לכפר על כל עוונותינו, ולפרסם הנצחון

ויהי גם אח"כ ולכו אלי, שיקח מאותן הדיצורים מה ששייך לו בפרטיות מה שלא נאמר אז להדיא. גם י"ל הטו אזניכם ועי"כ יהיה ולכו אלי, שיהיו צנחי מהלכים, לילך עי"כ ממדריגה למדריגה, ע"ד (זכריה ג') ונתתי לך מהלכים צין העומדים האלה, ולא כמלאכים שהם צנחית עומדים עכדה"ק.

ובמו"ב אפשר לומר גם להאי גיסא, דגם משה רבינו עצמו המוכיח נשאר תמיד צנחית הולך גם לאחר הסתלקותו, וע"ד שכתב האוהה"ק עה"פ (ויקרא כ"ו) אם בחוקותי תלכו (באופן כ'), וזל"ק ע"ד אמרם ז"ל (עי' ילקוט תהלים סוף רמז תל"א) כי כשצדא ה' אדה"ר צעוה"ז לא צדאו לשבת צעוה"ז לעולמי עד כשלא יטעא, שא"כ אדרבה ירידה ופלות הוא לו, כי תכלית המקווה הוא צעולם העליון ששמה יקצור אשר זרע, אלא היתה הכוונה כי עלה יעלה לשמים ולאוצרות החיים צעת אשר יחפץ, ויהיה כמי שדר צבית ועליה על גבה, וכשיצאה לעלות ולהשחשע יעלה, כמו שמצינו שעלה אליהו בצערה השמימה, וע"י החטא הוטרף להפשיט עורו מעליו ויית הגוף צעוה"ז. והודיע הכתוב כאן כי בהתעלמות האדם צעסק התורה יוכל להשיג צאמנעותה שלא ירגיש צמות, אלא כאדם ההולך ממקום למקום, והוא מאמר אם בחוקותי, שע"י ההתעלמות בצורה, תלכו, שיהיו צנחית הליכה מעולם לעולם ולא צנחית מיתה עכדה"ק.

והנה גם משה רבינו אע"פ שנתלק מן העולם מ"מ צודאי היה צאותה הצנחית שלא היה ראוי להיות אללו צחי' מיתה, וכמ"ש בגמרא (סוטה י"ג ע"ב) ד"א לא מת משה, כחיב הכא וימת שם, וכחיב החם (שמות ל"ד) ויהי שם עס ד', מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש עכ"ד הגמ', ואפילו לאידך מ"ד בגמרא שם ודאי שלא הי' אללו מיתה, אלא צחי' הליכה מעוה"ז לעולם העליון כמ"ש האוהה"ק, האמנם כי לא צאותה הצנחית ממס, אבל עכ"פ נשאר צנחית הולך תמיד גם לאחר הסתלקותו ע"י דברי תוכחתו שאמר לנבי'.

ול"ז אמר הכתוב כאן ששמה רבינו ציוס פטירתו שנתלק מצנ"י ונפרד מאתם וא"ל צן מאה ועשרים שנה אנכי היום וכו', לא תחשוב שהיה אללו צנחית מיתה, דמשה רבינו לא מת ועומד ומשמש למעלה כנ"ל, אף הוא נעלם ונסתר מן העולם, אבל נשאר חי וקיים לעולמי עד. וז"פ וילך משה, שהלך לעולם העליון צנחית הליכה כמו מצית לעליה, ולא היה אללו צנחית מיתה אלא צנחית הליכה, וידבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל, לרבות כל דורות ישראל, ואף שנתלק ונסתר מעינינו, אבל דיצוריו הקדושים ותורתו ותוכחתו נשארו חיים וקיימים, וכוחו טמון בתוה"ק, ובתוה"ק מולאין הכל, וכל מי שמצקש את האמת ולהתבונן צאמת בתוה"ק יש לו סייעתא דשמיא, וימצא בצורה הקדושה כל אחד כפי צניחתו הדיצורים השייכים אליו, ודיצוריו הק' ותוכחתו הם צנחי' הליכה ע"ד לכו צנים שמעו לי, וכדברי ק"ו ולל"ה שתוכחת אמת ודיצורים קדושים יש להם כח להשפיע גם אח"כ, להיות צנחי' הולך ממדריגה למדריגה, ועי"כ נשאר משה רבינו תמיד צנחית הולך. ולפי זה מאמר וילך משה קאי גם על האמור אחר כך וידבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל, דע"י דיצוריו הקדושים שטמון בהם כוחות נפשו, נתקיים צו צחי' הליכה, שעדיין עומד ומשמש עס ד', ויפעלו דבריו להחזיר את ישראל לתשובה ולהדריכם בדרכי ד' גם לאחר הסתלקותו, ע"ד הטו אזניכם ולכו אלי כנ"ל.

ואפ"ל עוד צנחית צוה, עפי"מ דאיחא צנחיו"ז (תקן ס"ט) דאחפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, והוא צא למטה בכל דור דור ודור צנחית עיבור נשמה, כמו שכתב האר"י הק' בספר הלקוטים צפרת ואחחוק, עה"כ (דברים ג') ויתעבר ה' צי למענכם (הו"ד לעיל צ"פ נצח), ומה"ט כל ת"ח נקרא צס משה כמ"ש בגמרא כמה פעמים (עי' שבת ק"א ע"ב) משה שפיר קאמרת, לפי שנשמת משה היא צעוה"ז בכל דור ודור, הגם דודאי ציו משה רבינו צענמו, אלא דנקרא משה על שם החלק והניצוץ מנשמת משה שיש בו, אבל משה רבינו צענמותו נסתלק מאתו לעולם העליון ועלם מעינינו ויחגלה אלינו רק צצית המשית צמהרה צימיו, כדאיחא צמדש רבה סוף פרשת עקב (דבר פ"א י"ו) דלעמיד לצוא כשיצוא אליהו יצוא עמו משה רבינו, ואז יחגלה ויצא משה רבינו כהייתו גם צגופו הטבור, כמו שהיה אז מקדס צעוה"ז. עכ"פ הן עתה נשאר אתנו ניצוץ מצנחית נשמתו של משה בכל דור ודור, וכמו שכתב היערות דצ (פ"א דרוש ח') כי נשמת משרע"ה תמיד נקשרת עם חכמי הדור ואדוקה בהם, ונפשו קשורה צנפסס וכו', ואשר יערה ד' רוח ממרום על לומדי תורה הוא למשה לצד, כי הוא עיקר הצינור המקבל וכו', וכל ידו ישפכו לישראל, להיות נשמתו כלולה בהם, וצוה פ"י מ"ש ז"ל משה רבינו לא מת, כי ניצוץ נשמתו עדיין מתדבק עם החיים עכ"ד ז"ל.

ובישה צן מאה ועשרים שנה צמותו לא כהתה עינו. איחא צספרי (פסקא י') וצילקוט (רמז תתקס"ה) מלמד שעייניהן של מתים כהות, ע"כ. והענין ז"כ כי הלא דבר ידוע הוא שאלל המתים ל"ע צטלים כל החושים, וא"כ קשה למה אמר שעייניהם של מתים כהות, דמשמע שדוקא רק חוש הראיה אין להם, והלא צאמת כל החושים כולם צטלים אללם. ועוד קשה הלשון שאמר שעייניהם כהות, דמשמע מזה שעדיין יש להם איזה ראייה אלא שהיא כהה, והלא צאמת אין להם ראייה כלל.

ונראה לומר שצא לרמז צה על הצדיקים הקדושים אשר צארץ המה, שכבר מתו מן החיים אשר צעולם הגשמי הלזה ותעלו למנוחתם לחי' העולם הצא צגן עדן העליון, שאע"פ שעדיין יש להם ראייה עליונה רוחנית שכלית ליהנות מזיו השכינה, אבל חוש הראיה הגשמי, לידע ולהציט צצרתם של ישראל אשר צעולם השפל הזה, דבר זה נתעלם מהם ונכהה מאור עייניהם מראיה הלזו, וזהו מחמת גודל עריצות ידידות נעימות אור הנערצ אשר למעלה צג"ע נכהה מאור עייניהם מהציט על הנעשה למטה צעולם השפל הזה, וכמו שהיה מרגל צפומיה של ק"ו הישמח משה זל"ה לומר שהטעם שהצדיקים אשר צעולם העליון אינם מרעשים עולמות לעורר רחמים עבור הגאולה שלימה ישועתן של ישראל, בצציל צצצואם למנוחתם צגן עדן מחמת רוב התענוג שיש להם שמה שנהנים מזיו השכינה, נפרדים וסוכחים מהנעשה צוה העולם ואינם מרגשים צצצואם של ישראל, ולכן אינם משתדלים לעורר רחמים למחר את הגאולה והצברים עתיקין.

אולם לא כן הוא אלל משרע"ה רצן ומושיען של ישראל, שאע"פ שהוא צגן עדן העליון מנוחתו צמקום צצוה ועליון מאוד, אמנם עכ"ז הוא נשאר לעולם להיות הרע"א מהימנא, וגם לאחר הסתלקותו מהעוה"ז הוא רואה ומרגיש תמיד צצרתן של ישראל ומתאמץ לעורר רחמים צצצילם. וזהו שאמר ומשה צן מאה ועשרים שנה צמותו לא כהתה עינו וגו', דהנה כתב האוהה"ק שנתכוון הכתוב להסמיך חיבת צמותו למאמר לא כהתה עינו, להעיר שגם לאחר מותו לא כהתה עינו. ולדרכיו הכוונה שרומז על הראיה העליונה השכלית, שאע"פ שכבר נסתלק מן העולם הזה לחי' העוה"צ עכ"ז לא כהתה עינו, היינו שלא נכהה מאור עיני השגחתו מלראות ולהתבונן צמצם של ישראל אלא תמיד עיניו פקוחות להשגיח עליהם ולצקש עליהם רחמים.

וב"ז יוצן מה שדרשו צספרי מלמד שעייניהן של מתים כהות, דהנה מדהולרך הכתוב לפרש אלל משה רבינו ע"ה שלא היתה אללו צנחית כהות עינים הלזו, הרי זה צא ללמד דשאר צדיקים אחר שנתלקים מן העולם הזה נפרדים וסוכחים מהנעשה צוה העולם, ונעשה עייניהם כהות מלהסתכל צצרתן של ישראל אשר צעולם הזה, אבל לא כן משה רבינו ע"ה שלא כהתה עינו ולא נפרדה ראייתו מעל צאן מרעיתו, ותמיד הוא משגיח עליהם לצקש רמים צעדס לחללם מכל צרתם ושיושעו צצבר ישועה ורחמים אכיה"ר.

איחא צספרי פרשת האזינו (פסקא כ"ט) ויצא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת צאזני העם וגו' (דברים ל"ב), נאמר כאן ויצא משה, ונאמר להלן (דברים ל"א) וילך משה, אי אפשר לומר ויצא משה שכבר נאמר וילך משה, ואי אפשר לומר וילך משה שכבר נאמר ויצא משה, אמור מעתה צא דייחיקום שלו (פ"י ממלא מקומו), והרשות נתנה ציד אחר עכ"ד הספרי. ולכאורה עדיין הסתירה צמקומה עומדת, דאחר שכבר כתוב וילך משה וגו' וימת הרשות לממלא מקומו, איך יתקיים הפסוק ויצא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת וגו'. גם צצאור הכתוב וילך משה וידבר את כל הדברים וגו' נלאו כל חכמי לצ צצאורו כי לא פורש להיכן הלך, והליכה זו מה ענינה. גם דלכאורה מיותר הוא, דהיה סגי שיאמר וידבר משה את הדברים האלה אל כל ישראל.

ואפ"ל בהקדם מ"ש ק"ו הישמח משה זל"ה בהפטרות ראה, עה"פ הטו אזניכם ולכו אלי (ישעי נ"ה), עפי"מ שפירש הגאון הצדיק מהר"ש מניקלשבורג זל"ה, צצאמה"כ (תהלים ל"ד) לכו צנים שמעו לי, כי לא די לשמוע צצעה שהחכם יושב ודורש לצד, כי אם אחר שתלכו צציתכם גם אז שמעו לי יראת ד' אללמכם, שהשמיעה הזאת יציא לידי מעשה, וישאר רישומו גם לאחר זמן, וע"כ אמר לכו צנים שמעו לי, שאחר הליכתכם עוד תשמעו לי, עכדה"ק. וק"ו זל"ה הוסיף נופך לדבריו, והוא שלא תהי' פעולת השמיעה רק לקבל את הנשמע צצצד, כי מי יודע לכיון מה שצריך להוכיח לכל אחד ואחד צפרטיות, אלא הפעולה של השמיעה יהיה להחיות נפשותם הקדושים, וע"י השמיעה יתעורר חיותם, ויתלכצ ויתפקח עד שמעצמה תתעורר על כל השייך לה צפרטיות, וזהו הפי' הטו אזניכם לשמוע, וע"י השמיעה יתבונן כאו"א דבר מתוך דבר,

הרי עולה על כולנה מה שעשה משה שהוריד את התורה לישראל, שרק בעצור זה האמינו צו ישראל, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל.

וזהו כמו"כ בכל דור ודור כל הדדיקי אמת והתלמידי חכמים ההולכים בדרך האמת הם בצחינת משה, וכמו שאמרו (שבת ק"א ע"ג) משה שפיר קאמר, וכל האמונה בהם אינו בשביל האותות והמופתים אשר בידם אלא בשביל קיום התורה שלהם, וגם כל האותות והמופתים שעשו הדדיקי אמת הכל פעלו על ידי קיום התורה והאמונה וכן העבודה שעצדו להשי"ת.

ושמועת מוקנים שהיו באותו מעמד אלל ק"ו זה"ה הישמת משה שאמר פעם אחת בשמחת תורה בהקפה הרביעית ברוך ה' הצא משה רבינו, אתה עד דבצר שלא חסרתי מלקיים מתורתך כלום ואפילו כקו"ו של יו"ד, ומדוע ביישוי מן השמים שהייתי מנפה ומחכה כל כך על הגאולה ולא נעניתי עכ"ה"ק. כי כל עצמם של דדיקי אמת שכלל הדורות הייתה רק קיום התורה שלהם, והיו דבוקים בתורה"ק והעמידו את ישראל עד קיום התורה והאמונה, ואך ע"ז ראוי להאמין בהם ולא לזד שום אותות ומופתים.

ואפשר שזהו רמזו באומרו לעיני כל ישראל, שצא לרבות כל דורות ישראל העתידים להיות עד סוף כל הדורות, שהאמונה במשה היינו בתלמידי חכמים ודדיקים שכלל דור ודור, אינה בשביל אותות ומופתים אלא בשביל קיום התורה והאמונה שהם מעמידין את ישראל על דברי התורה, וכמו שלא האמינו ישראל במשרע"ה אלא ע"י מתן תורה, כן הוא בשאר הדדיקים והתלמידי חכמים שכלל דור ודור. (שם עמ' ש"י"ב)

ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל. ופירש"י ולכל המורא הגדול זהו שצירת הלוחות שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם. וראוי לבאר מה ענין המורא הגדול הזה בשצירת הלוחות יותר מכמה וכמה נסים ונפלאות אשר עשה משה לעיני כל ישראל. והנראה לבאר בדרך רמז תוכחת מוסר, דהנה צנוהג שבעולם אשר צענינים הגשמיים מזרכי העולם הזה משגיחים וזוהרים בהם היטב שיהיה הכל מתנהג כשורה, והאדם אינו רואה להכניס עצמו אפילו לשום דבר שפסול אלא מתאמץ עד כמה שידו מגעת שיהיה הכל על דבר היותו טוב. אמנם לעומת זה צענינים הרותניים בלימוד התורה"ק ובעסק המצות הוא הולך תמים עם ה' ואינו חוקר אחר העמידות לדעת מה יהא צפוקו ותכליתו. ואף שצנוה"ר עיינו הרואות אשר מידי יום ויום השכם ומטו, ונר התורה והמצוות מתמוטט הלוך וחסור דבור השפל הזה בעיקר דמשיחא, ותורה מונחת בקרן זית ואין לה דורש ומבקש, עכ"ז אינו חושש לנפשו ואינו מזדור ולובש עור צנפשו לעצור את ה'. וצפרט צענין חינוך הנינים שצאמת כריסים להתאמץ במסירת נפש בכל כוחו על בניו ובני ביתו שיהיו דבוקים בעסק התורה"ק וילכו בדרכי הטוב והישר ולא יסורו מדרכי אבותינו ורבותינו הק', שזכה לראות מהם דורות ישרים יצורך צנים ובני צנים עוסקים בתורה וצמחות באמת, אולם צוה הוא משיח צה' מצטחו ויש לו מדת צטחון אשר צוודאי יתגדלו לאנשים כשרים וישרים והיו לאנשי חיל יראי אלקים, ואמנם צרכי הגוף אינו עושה כן אלא משגיח צעצמו צעינא פקיתא על כל פרט ופרט לכל יחסר המזג.

אולם משרע"ה אדון כל הנביאים צקדושתו הגדולה פעל ועשה כל ימיו להשריש בלב כל ישראל באופן ההפוך, שידעו ויזכרו שכל ענינים הגשמיים הם כלל עובר וכחלום יעוף, ויפה שעה אחת של קורת רוח צעוה"צ מכל חיי העוה"ז (צוה"פ ד'), והשריש בלב כל ישראל שידעו שיעקר הכל הוא רק התורה"ק והיא חיינו ואורך ימינו ומצולעדי התורה"ק פסקה לחיותא ח"ו.

ובבזו שאמר ק"ו זה"ה הייטב לב לבאר בדרך מליצה הכתוב (דברים ד') צשמים ממעל ועל הארץ מתחת, שצעניני שמים צריך להיות ממעל, לחפש לעשות הכל באופן היותר גבוה ומעולה, אלל ועל הארץ, היינו צעניני ארציות, מתחת, שם סגי אף צפחות ומעוט ואין צריך להיות הכל באופן היותר מוצחר.

ובזה יוצן ענין המורא הגדול שהיתה אלל ישראל בשצירת הלוחות, דהנה מצוחר בצדדי רבותינו ז"ל (שמו"ר ר"פ מ"ג ונחומא ס"פ עקב) שכוונת משה רבינו בשצירת הלוחות הייתה בשביל שידעו כפניה, והיינו שע"י קבלת התורה היה לישראל דין ארוסה, ועכשיו שנצברו הלוחות נצטטלו האירוסין ולא היה להם רק דין פניה. ונמלא

וזהו משה שמה רבינו הוא צצחינת הולך בכל דור ודור, וכעין שפירש האוה"ה"ק הנ"ל אם צחוקותי תלכו שתינו צצחינת הליכה, וכמו"כ משר"ר הוא תמיד צצחינת הולך צצחינת אחרת, דהיינו ע"י ניצון מנשמתו הנמצא תמיד צעוה"ז ואחפסוטות דמשה בכל דור ודור כנ"ל, ועי"כ וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל, שצמו שאמר אז דברי תוכחה לכל הדורות, כמו"ש בכל דור ודור הוא עומד ומצווה תמיד ע"י שיש ניצון מנשמתו בכל הדורות, ואותן הוציין לכיין אל האמת צתוה"ק הרי הם ניצון מנשמת משה רבינו, ועי"כ היו וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל, שצמיד בכל דור ודור הוא עומד ומצווה.

ובזה יתקיימו שני הכתובים וילך משה וגו' ויצא משה, ויתצארו דברי הספרי הנ"ל, ואין הכתובים מכחישים זא"ז אלא שיהם על קוטב א' יסובבו, וזה וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כ"י, שאף שנסתמר מעיינינו עדיין הוא צצחי" הולך, ומשפיע ע"י דיבוריו באמצעות חכמי הדור, כי הוא הצנור המקבל ועל ידו נשפע לישראל כנ"ל, וזהו ויצא משה וידבר וגו' כפי" הספרי, מעתה בא דייתיקים שלו (ממלא מקומו), היינו יהושע וכמו"כ חכמי ישראל שכלל הדורות, וע"י שכת נשמתו כלול בהם עדיין הוא עומד ומצווה ומוכיח את ישראל, וזהו ויצא משה וידבר וגו' והנן. (דברי יואל ע' רפ"ח)

ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל. אפשר לבאר הפסוק בהקדם מה שכתב הרמב"ם ז"ל (צפ"ו מה' יסודי התורה) לבאר סימני הנביא, דאין הנצוה חלה אלל על חכם גדול צצחמה גבור צמדותיו, ולא יהא יצרו מתגבר עליו צדבר צעולם אלל הוא מתגבר צדעתו על יצרו תמיד וכו' והוא מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם ההולכים צמחשכי הזמן וכו', וכצ"ש (הלכה ז') וז"ל, ולא כל העושה אות ומופת מאמיינים לו שהוא נביא, אלל אדם שהיינו יודעים צו מתחלתו שהוא ראוי לנצוה צצחמתו וצמעשיו שנתעלה צהן על כל בני גילו, והי' מהלך צדרכי הנצוה צקדושה ופרישתה, ואח"כ בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל-ל שחמו, מצוה לשמוע ממנו שנאמר אליו תשמעון, ואפשר שיעשה אות ומופת ואינו נביא וזה האות יש לו דברים בגו, ואעפ"כ מצוה לשמוע לו, והאיל ואדם גדול וחכם וראוי לנצוה הוא מעמידים אותו על חוקמו, שכן נצטונו כמו שנצטונו לחתוך את הדין ע"פ שני עדים כשרים ואע"פ שאפשר שהעידו צצקר, והאיל וכשרים הם אללנינו מעמידין אותן על כשרותן, וצדברים האלו וכיוצא צהן נאמר (דברים כ"ט כ"ח) הנספרות לה' אללנינו וגו' ונאמר (ש"ס ט"ז ז') כי האדם יראה לעינים והי' יראה ללבב.

ובתב עוד שם (צפ"ח) דאף צמשה רבינו לא האמינו צו ישראל מפני האותות שעשה, שהאמין עפ"י האותות יש צלצו דופי שאפשר שיעשה האות צלט וצכשוף, אלל כל האותות שעשה משה צמדבר לפי הצורך היו לא להציא ראי' על הנצוה וכו', וצמה האמינו צו, צמעמד הר סיני, שעיינו ראו ולא זר ואזינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים, והוא נגש אל הערפל והקול צמדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להם כך וכך וכו', ומנין שצמעמד הר סיני צצדו הוא הראי' לנצוהו שהוא אמת שאין צו דופי, שנאמר וכו' צעצור ישמע העם צדצרי עמך וגם כך יאמינו לעולם (שמות י"ט ט'), מכלל שקודם זה לא האמינו צו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלל נאמנות שיש אחרת הרהור ומחשבה, עכ"ל. הרי העמיד לנו הרמב"ם ז"ל יסוד גדול שאין להאמין עפ"י אותות לצד כי אפשר שיעשה האות צלט וצכשוף, ואע"ג שצמשרע"ה היה מוחזק צגודל צדקתו לכל בני דורו, ומצוחר צמדברש (ילק"ט ואחר רמז קפ"א) שאפילו פרעה נתפעל מאוד ממראה הנפלאה של משה ואהרן, מ"מ לא הספיק ראיית כל האותות שעשה ולא האמינו צו ישראל אלל ע"י מתן תורה. (ע"י צקו"ר עה"ג ושה"ת סימן ל"א).

ואפשר לומר שעיין זה רמזו צפסוק שלפנינו ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, דהנה צדצרי חכו"ל והמפרשים ישנם כמה פירושים מהו היד החזקה ומהו המורא הגדול, ורמזו צה נצי קריעת ים סוף, ומעמד הר סיני, וצצירת הלוחות, והנסים וגבורות צצמדבר כהורדת המן והעמדת החמה, ושציתק שמים וארץ ועוד הרבה. ואפשר לומר דצאומרו ולכל, על כל בני מילי דאיתאמרי צי מדרשא. וכמו שצמנינו צגמרא (מגילה ט"ז ע"ג) שאמרו מה ראתה אסתר שזימנה את המן וכו', ואיחא שם צגמרא כמה טעמים, ואמר דאשכחיה רבה צר אצוה לאליהו אל"ל כחאן חויא אסתר ועצדה הכי אל"ל ככולהו תנאי וככולהו אמוראי. וכמו כן רמזו כחן על כולם שעשה משה רבינו ע"ה את כל הנסים והמופתים ההם. ועל זה אמר אח"כ ולכל המורא הגדול וגו', דהנה על מורא גדול, פירשו רוב המפרשים דקאי על מעמד הר סיני, וזהו שאמר שעל כל האותות והמופתים שנתרצו צאומרו ולכל וגו',

ש"ש רגלים תחוג לי בשנה. יל"ד דלכאורה לפי משפט הלשון הי' צריך לומר שלש רגלים בשנה תחוג לי, כי כן ראו לכתוב את הזמן ביחד, דהיינו שלש רגלים בשנה, ואח"כ הפעולה, דהיינו תחוג לי, וכמו שאמר שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו', ולמה הפסיק בהפעולה באמצע הגדת הזמן.

ואפ"ל עפ"י המעשה הידוע מהרה"ק מאפטא זי"ע ועכ"י שצא פעם לעיר אחת, ונכנס לבקר בצית המדרש, וכשיצא משם נאנח ואמר, אוי ואצוי, צית המדרש הזה מלא תורה ותפלה. הנוכחים כששמעו זאת תמחו למה נאנח באמרו דצריז אלו, הלא לפי הגרסה הוא מעלה גדולה, וכשהרגיש הרה"ק מאפטא זי"ע צפליאחס הסביר את דצריז, דבאמת תכלית התורה והתפלה שעוסקים בצית המדרש הוא שיטפיעו על האדם שגם ביצאו מביהמ"ד יקח עמו כחם והשפעתם, שגם בעסקו בעסקיו וזכריו הגשמיים יורגש ויוכר צו השפעת התורה ותפלה, וכידוע פירושו של הרה"ק הרר"ש מניקלשצרג זי"ע ועכ"י בפסוק (תהלים לד, יג) לכו בניי שמעו לי וגו', דלכאורה הי' צריך לומר "בצאו" בניי שמעו לי, אמנם הכתוב מזהיר אותנו צוה דאף כאשר אתם הולכים מביהמ"ד לעסקו בצרכיכם הגשמיים, גם אז שמעו לי, שיהיו עפ"י דרכי התורה וצבונה לש"ש, וקיים הגה"ק מאפטא ואמר, דכאן בציהמ"ד הזה נוכח לדעת שהמתפללים והלומדים משאירים את כל התורה והתפלות בציהמ"ד, ואינם לוקחים עמם ההשפעות הרוחניות של תורתם ותפתם גם לחוץ, צעת עסקם צעניינם גשמיות, ועל זה היתה אגחחור.

ובדבר הזה צריך להיות צכל דצר צקדושה, צכלל פעם שאיש ישראל זוכה לקיים איזו מצוה, יקח עמו השפעת אור הקדושה שהמנחה מאירה צו, שתשפיע עליו גם צעסקו צדצרים גשמיים, וצפרט צקדושת הזמן, שהשי"ת מאיר צהימייס טויצס התעוררות קדושה ויראה ושמחה לכל אי' מישאלל כפוס דרגא דילי, ואנו צריכים להמשיך קדושה זו הנשפע צומן מועדי קודש, על כל השנה לעצוד צהם את הצורה צ"ה ציראה ואהבה ושמחה, ולזה אמרה תורה, שלש רגלים תחוג לי "בשנה", רצ"ל שקדושת שלש הרגלים שאתם חוגגים להשי"ת, תמשיכו אותה על כל השנה, לעצוד את הצו"ה צכל עת צכח קדושת השלש רגלים.

(נועם אליעזר, משפטים)

שע"י שצירת הלוחות נתצטל כל ענין קצלת החורה מכל וכל וכמ"ס ההפלה ז"ל (צספר המקנה צפחיתחור), וכאלו לא היתה קצלה למפרע.

והנה מכיון שנשרש צלצות ישראל שהעיקר הוא התורה הקדושה, ומצלי קיום התורה חס ושלוס פסקה לחיותם ממש, לכן כאשר ראו ישראל את שצירת הלוחות, והצינו שעל ידי שה נתצטלה קצלת התורה ויהיו נפסקים חס ושלוס מן התורה הקדושה, נתייראו יראה גדולה ונכנס צלצס מורא גדול שלא תהא נפסקה חיותן חס ושלוס. וזהו שאמר ולא קם צביא עוד צישראל כמשה וגו' אשר השריש כל כך צישראל השפעת הקדושה ודציקות התורה"ק שידעו אשר התורה"ק היא כל חיותן ומצלעדי זאת אין להם חיות כלל, ולכן היה המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, שע"י שציבר את הלוחות לעיניהם עלתה מורא גדול צלצ כל אחד ואחד מישראל, שנתייראו לנפשותם שלא תופסק חיותן ח"ו כיון שנצטלה ענין קצלת התורה, ונכנס צלצס מורא גדול לחזור צתשובה לה' על עוצם את תורתו, וקבלו על עצמם ועל זרעם לשמור ולעשות את כל דצרי התורה מעתה ועד עולם.

(דברי יואל ע' שי"ג)

קדו עמכם דצרים ושוצו אל ה', הוא כמו צעת שמתפרדים ריעים זה מן זה, אז עושים ציניהם סימן ואות שיזכרו תמיד כל הזמן איש את רעהו עד שיתראו עוד פעם פנים אל פנים. וכמו כן אחר כל המועדים הקדושים, ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום הכפורים, הד' ימים שצית יום הכפורים לסוכות, סוכות, שמיני עצרת, וכל אחד ואחד קיבל על עצמו מה שקבל, והצטיח לה' לשוצ אליו צכל לצו ונפשו, ישחלל לקיים מוצא שפתיו שהצטיח לה', כדי שכשיגיע לרגל השני שיתראה עוד הפעם כמאה"כ יראה כל זכורך את פני ה', אז לא יראו פני ריקס'. וזהו 'קח' עמכם דצרים', הדצרים שאתם עצמכם הצטחתם, יקח עמו לקיים צכל הזמן הגדול עד הרגל השני, שאז יהיה צריך לשוצ אל ה', שלא יצטייט להראות עם פני ה' שלא קיים המדובר.

שיבו כחותם על לך כחותם על זרועך, כמו שנעילה הוא זמן החותם, שאז ציוה"כ הקדושה גבוהה מאד וצריך שמירת גדולה, כמו כן צכל הרגלים צחותם צריך שמירה, וכמ"ס צמד" מה יפו פעמיך צנעלים זה נעילת הרגלים. (קובץ שיחות קודש, סלאנים)

יומא דהיולא

הנולד עוד צעת נחצנה מתחת כסא הכבוד. ואגדה אחת מספרת שהה"ק מהד"צ המגיד ממעזריט זי"ע גלה פעם אחד לתלמידו הצביצ טעם הדצר, ואמר: שאז כאשר השטן הרעיש וקטרג על ירידת נשמה הגדולה לעולם, הצטיחו להס"מ ג' דצרים. א) שהנשמה לא תחראה א"ע עם הצעש"ט הק' כדי שלא תצקע כשאר אורו לצטל הצחירה. ב) שיהי' נרדף ממחנדים ויחלשו אותו מעבודתו, ג) ושיהי' רצ צקהלה, ויהי' מוטרד צענייניא דמתא.

(תולדות קדושת לוי)

בהג הסוכות סיפר שהצארדיטשאווער שאל צליל חג הסוכות צכל פעם אס צצר האיר היום, מגודל תשוקתו והתלהבותו לצרך על האחרוג.

(חמדה גנוזה, צאנו)

פעם אחת צא צאונגארין אלל קצב אחד שלא הכירו, ושאל אותו הקצב אס איננו שו"צ כי יש לו לשחוט צהמה אחת, והשו"צ דר זה כשני פרסאות ממקום הכפר, והשעה דחוקה לו להמתין עד כי יצא השו"צ, ענהו הרה"ק, הן, ורלה הקצב שהרב ישחוט לו הצהמה, וישלם לו כפלים לתשועה, אמר לו הרה"ק אעשה רצונך, אבל צקשה אחת יש לי אליך, הן אני צריך היום לציתי עשרים רוי"כ והוא דצר נחוץ מאוד, לכן אצקשך אשר תמחול להלוות לי סך הנ"ל, וצעוד ימים אחדים אשיצס לך צרצ תודה, כי הלא הנני נוסע על הכפרים עבור נדבות, וצרוך השם כי הנני איש מצליח, והכרת פני ענתה צי כי צ"ה הנני איש אמת ולא אשקר באמונתי. אמר לו הקצב, לדצר הזה יסלה לי מר, כי הלא אף על פי כן הלא אינני מכיר את מעלתו, ואין יוכל לצקש ממני דצר גדול כזה להלוות עשרים רוי"כ לאיש אשר אינני מכירו, אז אמר אליו הרה"ק ישמעו אונך מה שאתה מוציא מפידך, עשרים רוי"כ אינך חפץ להלוות לי יען כי אינך מכיר אותי, ולשחוט לך צהמה רצונך לסמוך עלי, ואס הי' מזדמן אחד אשר חפץ להרוויח הרייניש משכר השחיטה והי' שוחט הצהמה וצודקה ומכשירה והיית חס ושלוס מאכלי טריפות לישראל אשר זהו עצירה יותר גדולה מן עשרים רוי"כ שלא להחזיר נ"י על כל פנים כל יום קאי צעמוד והחזיר ומעוות שיוכל לתקון ואז החזיר הרה"ק את הקצב למוטצ שמעתה לא

הרה"ק בעל קדושת לוי וצוק"ל, ב"ה תשרי

רבי לוי יצחק בן מאיר וצוק"ל

בדרך נסיעתו הי' פ"א צמקוס אחד ושם צצר ידעו משמו ויעשו לו כבוד גדול ויהי לעת סעודת צהרים ויאמר להצעל הצית אשר התאכסן אללו, היום יש לי קיום, להצעל הצית היה עגמת נפש שלא ידע מזה צעתו שהיה מכין סעודה כסעודת שלמה צעתו לצבוד הקיום אולם גם צמהירות התאמן להוסיף על הסעודה מאכלים ומגדנות שונות כאשר הרה"ק צצר טעם כמעט מכל המאכלים וצעל הצית עמד ומחריש ומתמה הלא לא שמע שום זכר מקיום מסכת. צחוך כך התחיל הרה"ק לספר ויאמר, זה לפני חודש ימים הייתי צמקוס אחד וצקשתי מהצעל הצית צעל האכסני' שיתן לי ספר לעיין צו ונתן לי כאשר פתחתי ועיינתי צו מעט וראיתי שזהו ספר מספרי רמ"ד וסגרתיו אותו ולא עיינתי צו יותר, ושמעתי על זה צת קול מכרזת ואומרת יען שהיה ספר הנ"ל שכתבה מין צידי אקבל עונש ששלשת ימים לא יקוצלו תפלותי, והיום נשלמו ונסתיימו השלשים יום ותפלותי נתקבלה צעורת הש"י ע"כ צויתי להוסיף איזהו מאכל לשמחת הקיום.

(תולדות קדושת לוי)

הבעש"ט סיפר לתלמידיו הק' שצשעה שירדה לעולם נשמתו הק' (של הקדושת לוי) עמד השטן וטען: מפעולת הנשמה הקדושה הזאת יתצטל לגמרי הצחירה חפשיית, כי כל העולם יחזור לטוב ויסורו מדרכם הרעה, ומה אפעול עוד צשלוחותי. השיבו הקצ"ה, נשמה זאת עתידה להיות רצ צמהה עיירות, וטרדות ורדיפות ועול הרצנות יחליש כח השפעת עבודתו (צאופן שיטאר עוד הצחירה חפשיית).

בעת פטירת הצעש"ט הק' זי"ע (צשנת תק"ף) הי' הה"ק מצארדיטשוצ צעך צן עשרים שנה, והיה זה מפליאות הגדולות שלא אסתיע מילתא שיצקר צהיכלו של קודש הקדשים רצן של ישראל מרן הצעש"ט, הגם שהוא הי' רואה צרו"ק את

יעשה מעשה כזאת, וגילה לי כי הוא איננו שו"צ ורק ראה להעצרו מדעתו דעת קלה הנ"ל.
(אחלי שם – קדושת הר"ר לויי מבארדיטשוב זי"ע)

ספציעל האט דער רבי זיך מתמרמר געווען אויף די וואס זענען מסלף און באשמוצן דעם הייליגן בארדיטשבער רב, כאילו ער האט מלמד זכות געווען אויף כופרים און פושעים. דער רבי האט געזאגט, עס איז ידוע אז דער הייליגער קדושת לוי איז געווען דער גרעסטער נרדף פון די רשעים, מער ווי אנדערע תלמידי בעל שם טוב הקדוש, ווייל די סטרא אחרא האט אים גע'רודפ'ט, און עד היום רודפ'ן זיי אים נאך אלץ. מ'לייגט אויף אים ארויף פאלשע בלבושים כאילו ער האט ממליץ טוב געווען אויף די דרכי הרשעים, ספציעל אויף מינים און כופרים.

אודא האט דער הייליגער בארדיטשבער ממליץ טוב געווען פארן רבוננו של עולם אויף אידן וועלכע זענען צומאל נכשל געווארן אין עבירות, אבער חס ושלום צו זאגן אז ער האט מחפה געווען אויף רשעים גמורים און כופרים. פארקערט, דער הייליגער בארדיטשבער רב האט נישט געקענט דערליידן קיין עוברי עבירה, קיין רשע האט נישט געקענט אריינקומען אין זיינע ד' אמות, ער האט געפירט מערכות קעגן די עוברי עבירה, דעריבער האבן די רשעים אים אזוי פיינט געהאט. (דולה ומשקה)

זבורני שפעט חזר מו"ר ר' מאיר אריק זצ"ל לציטו מאסיפת רבנים וזכע פניו הי' לכן כסיד, ונראה עזוב מאד. אמר לנו השיעור כדרכו, אולם הרגשו שקרה דבר, אחרי השיעור כשנתפזרו רוב התלמידים ונשארו יחידים, סיפר לנו שהיה לו חילוקי דעות עם אחד מגדולי ישראל, שהיה לו השפעה על אלפים. מו"ר אמר לו, "הגיע הזמן לומר לציבור שיטה ברורה ואת כל האמת, ואף שהדברים קשים ומרים לשמעם, עכ"ז הדברים חייבים להיאמר. ויש להוכיח זאת מדברי הגמ' סוף כתובות (ק"ב), אמר ר' ירמיה בר אבה, דור שכן דוד בא קטיגוריא בתלמידי חכמים, ופירש"י, הרבה מקטינים ומלמדים חוצה יעמדו עליהם, ולכאורה מדוע דוקא קודם ביאת המשיח, אלא דא"י (סנהדרין טז), דדור שכן דוד בא, האמת נעדרת, א"כ הרי ברור שאם יעמוד גדול בתורה ויאמר האמת, שהם דברים שאין העולם רואים לשומעם, מובן מדוע יהי' קטיגוריא ושנאה על ת"ת, עוד מוצא שם לפני כן בגמ' כתובות (ק"ב), דר' אבה מנשק כיפי דעכו ור' חנינא מתקן מתקליה, ופירש"י, "משה ומתקן מכשולי העיר מחמת חיות הארץ שהיתה חציבה עליו ומחור שלא ילא שם רע על הדרכים".

מבול זה רואים אנו שהצבת ארץ ישראל והצבת ישראל אין אנו צריכים ללמוד משום מקור זה, די' לנו ממי ללמוד, ועם כל ההצבה שהצבו גדולים אלו את ישראל, אמרו את האמת לאמתה ולא חששו מה שיאמרו הצריזות". כששמע אותו גדול את הדברים, נענה ואמר שאין זה מדרך הצעל שם טוב, דהצעל שם טוב הרי הי' מקרב מחוקים. מיד ענה לו מו"ר, בטוחני שהמגיד ממעורטש הרבי ר' צער זצ"ל היטב הכיר את דרכו של הצעש"ט.

ובספר אור האמת (בשער הספר נדפס שכתב הרב מצאריטשעב מפה קדשו של הר"ר צער, והוא מאמר א' דף ד' ונדפס אחר הוא דף עב עב), כותב שם על הפסוק "עוזי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם" (משלי כח ד), וקשה הלשון, הלא עוזי התורה הם הרשעים והשומרים הם הצדיקים, והוא לי' למימיר רשעים יהללו רשע וצדיקים וכו'. ועוד קשה, דרישא דקרא נאמר בלשון יחיד "רשע", וסיפא דקרא נאמר בלשון רבים יתגרו "בם", והוא לי' למימיר תרוייהו בלשונא חדא.

וי"ל, דצאמת הכתוב צין צרישא צין צסיפא מדובר בצדיק. כי הנה יש תרי גווני צדיקים. יש צדיק שהוא עוסק בצורה וגמ"ס ומקיים כל התורה אך הוא צדיק לעצמו ולא לאחרים להחזיר למוטב, ואעפ"י שהוא מזה א' ממלות התורה שנאמר "הוכח תוכיח", עכ"ז מגדול רכות טבעם ומזגם הטוב אין יכולים לומר לאדם לא עשית כהוגן וכשורה, ויש צדיקים העומדים צפון ומתגרים תמיד בעושי עולה ומוכיחים ומתפרים אותם בתמידות על מעשיהם המכוערים, כמ"ש "וצתקוממין אתקוטט" (תהלים קל"ט כא).

והנה לכת הצדיקים הצ' הכל שונאים אותם ביותר, צהיות שרואים שכת הראשונים שהם צדיקים גמורים ושומרים, חוששים כי מסתמא אינם רשעים כ"כ כמו

שמחזיקים הכת הצ', ומכא זה מריצים ומתגרים הכת הצ' עם הכת הא', מדוע אתם מתשים, והלא אתם צדיקים וקנאים ושלמים, למה לא תקנאו נקמת ד'. וזהו פי' יתגרו "בם", ר"ל הכת הצ' מתגרים עם הכת הא' לש"ש, שיעמדו ג"כ צפון עמם להלחם נגד אויבי ד'. והנה הכת הא' מחמת רכות טבעם אינם רואים חוצ רשעים ומהפכים צוהות ומשיצים "אולי לא הי' כך כפי שמרננים עליהם", או רכות אחר, או מוכירים מדות טובות שיש לרשעים הנ"ל. וזה "יהללו רשע", ר"ל מחמת טבעם מהפכים צוהות ועוד אומרים א"ל להעמיד הדם על תלה, ועוד הנה לישראל, וכו'. ומחמת כל אלו הטענות נמנעים מלהוכיח. אבל עכ"ז אעפ"י שהם צדיקים, הכתוב קורא אותם "עוזי תורה", תורה הוא לשון הוראה ומוסר. וכת הצ' נקראו "שומרי תורה", וזה "עוזי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם", ר"ל מתגרים בם. (קול יעקב)

פעם אחת אחר תפלת י"ח בלחש הלך לאיזה אנשים ונתן להם שלום, ויתמחו כל הקהל על זה, ואחר כל התפלה אמר להם כל תתמחו כי כל אלה האנשים בתוך תפלתם לא היו בכלל רק משוטטים במחשבתם עם סחורתם על הירידים שצמקומות אחרים, ואחר תפלתם כשפסעו לאחוריהם הפסיקו מתשטותיהם וצאו מהירידים לכאן, ולכן נתתי להם שלום עליכם כדין צא מן הדרך. (תפארת בית לוי)

סיפר הרב הקדוש מריזין זצוק"ל שבהיותו ילד היה צביהמ"ד יחד עם הצרדיטשבער, והצרדיטשבער התפלל אף, וצאו אנשי חיל לציט המדרש, כי היה שעת מלחמה, וברחו כל העם מצית המדרש, והריזינער התחבא עממו תחת אחד הספלים, והצרדיטשבער נשאר עומד על עמדו, וצאו האנשי חיל ודברו אליו ולא השיבם, כי לא הרגיש כלום מרוב הדציקות, והכו אותו האנשי חיל מכות רצח הכה ופסעו, וכאשר ראו כי אינו מרגיש כלום הניחו ואמרו לית דין צר נש, ולאחר התפלה כשהלך לציטו אמר שמרגיש כאב בגופו, וכאשר הפשיטו את מלבושיו ראו כי הוא מלא פצעים ודם, וכל זה לא הרגיש צעת התפלה. (ספרן של צדיקים)

שמעתי שם אדמו"ר זצוק"ל מקאזניץ שסיפר, שהצרדיטשבער הקדוש ראה לאחד שהולך בשוק צמרוזה וצחפון, ושאל אותו למה רץ ועל מה רץ, והשיב האיש שרודף אחר מזונותיו ופרנסתו, ואמר לו הצרדיטשבער מאין אתה יודע שפרנסתך הוא הולך לפניך, ואתה רודף אחריה שתיגנה, אולי היא אחריך נמא שאתה בורח מפרנסתך. (ספרן של צדיקים)

סיפר הרב הקדוש ר' יצחק מניסחיו זצוק"ל שהיה סמוך על שלחן הק' של הצארדיטשבער, ודרך הצארדיטשבער היה שלא היה מניח לשום איש להיות צחדו בשעת נטילת לולב. וצא הרב הקדוש ר' מרדכי מניסחיו זצוק"ל שהיה אצו של ר' יצחק מניסחיו, וצא צהקין להצארדיטשבער ואמר לו, הנה אצקש מכם שחלמדו את צני נטילת לולב, ומאז והלאה נכנס הרב הקדוש ר' יצחק לאחר הצארדיטשבער בשעת נטילת לולב. וסיפר הניסחיו שפעם אחת כשצריך הרב הקדוש מצרדיטשעב על נטילת לולב, פתאום והנה איננו, ולאחר זמן מה ראוהו יוצא מצין המגדל לכותל, אשר לא היה צאפשרי לנכנס שם אדם, כי המקום היה צר מאד, ואף על פי כן עמדו הלולב והאחריו ציפים, ולא נתקלקלו מלחץ זה הדחק אשר היה שם. ופעם ראה שמגדל ההתלוצות והדציקות רץ עם האחריו והלולב לתוך המגדל שהיו צו מחיות של זכוכית, ונתצהל מאד הניסחיו, כי ירא מאד שלא יציק עצמו בצוכוכית, אמנם כאשר צא הרב הקדוש הצארדיטשבער אל המגדל הוסג המגדל אחרו, ונכנס לתוך כותל, והצדיק נכנס בשלום ויאל בשלום. (ספרן של צדיקים)

הרה"ק בעל חתם סופר זצוק"ל, ב"ה תשרי

רבי משה בן שמואל זצוק"ל

דעם חתם סופר'ס אייניקל ר' שלמה אלכסנדר זצ"ל, האט מיר איבער געגעבן א אינטערעסאנטע עפיזאדע וואס האט פאסירט ביים חת"ס סופר. אין פרעסבורג האט געלעבט א בעל הבית וואס האט מחבר געווען א ספר און עס א נאמען געגעבן "מי באר". דער בעל מחבר פלעגט אפטערס קומען צום חת"ס סופר (דער חתם סופר האט זיינע תלמידים מזהיר געווען דאס ספר נישט צו לערנען און האט זיך אויסגעדריקט מיט די ווערטער "מי באר לא נשתה"). די קינדער פון דעם חתם סופר, דער כתב סופר און ר' שמעון סופר זצ"ל האבן באמערקט ווי דער חתם סופר לאזט דעם יוד שטונדענלאנג אין פארציממען ווארטן ביז וואנען ער נעמט אים אויף, זיי האבן דעם בעל

ומגלה פנים בתורה שלא כהלכה וע"כ דהתורה נרץ ללמוד רק ע"ד דרשות חז"ל ואין המקרא אומר אלא דרשוני.

בפי הגאון מהר"י א"ש האצד"ק סאבראנץ שמעתי צעדות פיו הקדוש אשר תחתיו יסבו צ' תלמידים נאמנים של רבינו (החתם סופר) והן קנינים ותלמידי חכמים והעידו לפניו שפעם אחת נקרא אחד מהם להיות עולה למפטיר צבית המדרש של רבינו והשני עלה לגלילה וכאשר ביקש הראשון חומש להפטרה נתן לו אחד מן הקהל חומש רמ"ד, ורבינו עלה להגבה וכאשר אחז הספר תורה להגביהו ראה צבית תלמידו חומש רמ"ד מיד השמיט ידו מן הס"ת והכה לתלמידו על ידו בכה ובהכאה זו הפיל חומש זה לארץ ומיד לקח לו אח"כ חומש כשר לקריאת ההפטרה.

(יד העיברי (שבסוף ס' לב העיברי)

דרבנו של רבינו (החתם סופר) בקדוש צביתו נקהלה אחרת לילך בש"ק מצה"כ להרב, ושם נזה על הרב דמתא לומר דבר אגדה, ושז דרש הוא. והי' נזהר שלא לומר דבר שכתב צעל פה וציקש חומש מהסדר שקראו צו, ולי היה ג' מיני חומשים דפוס אמטורדס עם כל התרגומים ופירושים, וזה הנחתי שבת צבית הכנסת שלא יטורכו להוציא צבית, ולואת הנחתי צבית הכנסת, וגם דפוס וויען וזה הי' לאשתי הרבנית צבית הכנסת, ועוד אחד עם תרגום רמ"ד, וכשיקש מרן ז"ל חומש והעומדים לפניו ידעו מנהגיו שאינו רואה בחומש רמ"ד ואיך צ' חומשים לא היו צבית, ולואת בקשו ולא מלאו מה ליתן לו חומש ודרש צע"פ, והי' צעני מרן ז"ל לתימה שצבית הרב לא יהי' צמלא חומש, ואחרי הדרשה והשעשוע קצת צבית הלך איש יקר וצדיק מו"ה הירש טירנוי ז"ל שהי' אצלו כבן בית (צ"ח מרן ז"ל, ושאלו רבינו) מה הי' זה עם חסרונן החומשים וסיפר לו תוכן הדברים כנ"ל, וצבאי צבית מרן ז"ל לעת תפלת מנחה הוכיח אותי על שאני רואה ולומד בספר רמ"ד, ואמרתי לו שיש איש יקר אחד שהיה מוחזק גם אצל מרן ז"ל לצדיק, העיד לי שגם גאון ידוע למד בהן בפרט צב' ויקרא צביאור, והשיב מרן ז"ל שצאמת לא עלתה לו כראוי צוה, ושז אמרתי שמה טעם, ושאני עברתי בין בתריו ולא מלאתי צו שום דגוד אפיקורסת וחשש, והשיב לי ראה בספר דברים בפרשה פלוני ותמלא ואם אמנם צעיקר לא הי' הכרח כל כך מ"מ מרן ז"ל אמר ומי ישוב. (הגאון צעל מהר"ם שיק ז"ל במכתבו הנדפס בליקוט שו"ת חת"ס - לנדון משכ"ס - ס' פ"ב וראה מה שכתב הגאון רבי עקיבא יוסף שלעזינגער ז"ל בספרו תורת יחיאל פ' תלוא (אות תנ"ה), ע"ד שאשר שמעתי בשם מרן חתם סופר ז"ל אשר לא הניח למרה"ס שיק תלמידו ז"ל ליקרא בחומש עם צביאור רמ"ד, ושאל אותו הא גדול א' מפורסם למד צביאור ויקרא, והשיב עש"כ ילא ממנו מן זרעו לת"ר ר"ל.

(ספרא רבא דישראל)

והנה צדור שלפנינו קם רשע ערום מאזעם מענדעלזאהן שר"י והוא ראה להפוך הקערה על פי' שילמדו רק מנ"ך בפשיטות צלי דברי חז"ל והגאון החתם סופר הי' הראש והראשון שהרגיש בכם המות והוא אסר לזרעו אחריו ליגע יד צביאורו וכן סיפר לי זקן מופלג א' שהי' באותו מעמד החת"ס ז"ל ציערגען והרעיש לכל להחזיק צביתו טומאה זו.

בקהלה אחת סמוך לפרעשצורג ראו למנות ולצבור לעצמם ועליהם רב ומנהיג, וצין הנבחרים היה שנים, אחד הי' מתלמידיו של מרן ז"ל מפורסם לת"ח גדול, והשני היה מפורסם מגודל עבדתו ותפלתו ויראת שמים שלו. ומרן ז"ל השתדל בכל מאמצי כמו והשפעתו לטובת תלמידו, אצל תולדות הצחירה היתה שאת השני צבור, וכשצאו הדברים לפני מרן ז"ל אמר צנועם שפתי "יאל, וואס תהלים קאנן, קאנן איך ניכט".

(זכרון למשה)

והנה מתשובותיו וזוואתו נראה כי כל ספרים חלונים היו לו למורת רות, צידעו עד כמה תפשה המספחת וכי נפש וצבר תכלה. וסיפר הרה"ג מהר"י יוסף דוב ז"ל (חתם של הרב הגאון מהר"י זלמן שפייער ז"ל מווישן) שלמד ציטצת הגאון מהר"י דוד ציסטריץ ז"ל צק"ק מילכדארף (צעהמח"ס בית דוד על יו"ד). וסיפר הגאון לפני התלמידים שהוא הי' לו נטי' לספרים חלונים, אצל הי' חרם מרבו חתם סופר, ולמד בהתמדה והיה מתלמידים המצוינים. פעם אחד היה סבה שהי' ער יחידי, ונכנס צו ילד, עתה הגיע השעה ללראות צספרי חלונים, אשר היו טמונים אצלו, הלך איך רואה, וכן עשה, ופתאום היה נראה לו כאלו אחד עומד כנגדו ורומח צידו והשליך את הספר הלאה, אצל עוד לא נח ילדו, וכי צבור כמוהו ישים לב על חזיונות ודמיונות, ושז אחז את הספר והתחיל לקרוא, אצל פתאום עוד היה המנראה נגד עיניו איש עם רומח סמוך ממנו, ופחד ואימה נפלה עליו, וסגר את ספר והניחו במקומו, והוא עדיין ראשו נמלא

מחבר געשעצט אלס גרויסן תלמיד חכם, און האבן געפרעגט דעם פאטער וואס איז תמיד אזוי נוהג כבוד אין תלמידי חכמים, פארוואס ער לאזט גראדע אים זיצן און ווארטן. דער חתם סופר האט זיי געענטפערט, "וואס קען איך טון, דער יוד איז נעבעך געכאפט אין דעות כוזבות און ווען ער זיצט און שמועסט מיט מיר א שעה תורה, מוז איך נאכהער נעמען א מוסר ספר, אזוי פיל קרירות, קאלטקייט, לאזט ער איבער ביי מיר אין הויז, עס איז פאר מיר א גרויסער ביטול תורה". אזוי ווייט זענען דעות כוזבות געפערליך אז א חתם סופר האט זיך געשפירט אין אזא מצב, אז ער האט געמוזט נעמען א מוסר ספר נאך אים. (בספר חוט המשולש מובא, "תלמיד חכם אחד שהי' גם עשיר ומחבר ספר, אבל מינות נזרקה בו, והי' בו גם מדות לבן להלבין פני חכמים ולצערן", אמר החתם סופר לבנו הכתב סופר, "תאמין לי כי כל פעם אשר איש ההוא הולך מביתי מיד אני לוקח לי ספר מוסר ללמוד בו, כי הבל פיו של אותו איש מטמא ר"ל, מו"ל).

(קול יעקב)

שיחת חולין של ת"ח נרץ לימוד, ק"ו אם יספרו ויקבעו לדורות צעט צרול שיש מוסר לצורות. ואספרה מוסר גדול שמעתי מפי הקדוש אדמ"ו צעל חת"ס ז"ל, שדרכו הי' להיות צסוק הקין על איזה צצועות צכפר אחד לשאוף רוח צריאות, כי כן צו עליו הרופאים, ומשרת שלל לפניו יום או יומים לקצוע לו צית מלוגו צשכר, ואירע ששכר השליח הדירה איש מעמי דארעא חדריו כלפי השוק, והוא הצעה"צ הלך צחדר אחד מאחוריו כלפי החצר. והי' היום כאשר עבר אדמ"ו ז"ל צסוק שמעו אזוי מאחוריו שצעלי צמים דוצרים זה לזה, כזה וכוה לא האמינו על הרב מפ"צ, ונרתע מאוד וכל איצוריו מזועזעו, ושז צביתו ואמר להצבור העומד לפניו לשורתו, לך וסוצב צסוק לדרוש ולחקור מה נשמע עלי, וצא צחורה צפנים וועפות. וגור עליו אדמ"ו ז"ל להגיד אשר נודע לו מפי השמועה, ואמר אהה אדוני, נודע לי שצעה"צ אשר אדוני מורי שוכן צביתו הוציא לינא צישא צפומצי, שראה קלות גדול מאת מורי רבן של יהודים.

ביד שלל אדמ"ו ז"ל אחרי הרב דעם שיצא אצלו, וכאשר צא השציע אדמ"ו ז"ל לצעה"צ להגיד לפני רבו מה ראה. ואמר הצעה"צ לא אכחד מאדוני כי דברתי פתשגן הדברים הנ"ל לאמר, כי עמדתי אחורי דלת והשגחתי לא עשה אדוני קידוש על יין צצהרים צצבת כאשר כל יהודים עושים. מיד פתח אדמ"ו ז"ל ואמר "צדיק ד' בכל דרכיו" חכמינו ז"ל הזהירו לתלמיד חכם שלא לדור צצכות עם הארץ, ואני עברתי על דצריהם וקראתי כזה, שאיש צער צגודל סכלותו האמין שלא עשיתי כדון צמה שקדשתי רק צשחרית. אצל לא נחה דעמו עליו, ואמר מה פשעי ומה חטאתי, למה לא זכרתי צאזירות חז"ל ונכשלתי.

ואחרי חקור הדבר ימים רבים נפל צרעיוניו שד' העלים ממנו צאותו שעה דצרי רצותיו כדי ללמדו דעת, שציקר קיום אמונת צית יעקב וקדושת צית ישראל הוא, אם הצנים למדו יראת אלקים מאצותם. כאשר העיר הרמצי"ן כי ראש אמונת אומן הוא מפי אבות לצנים. גילה לו ד' לראות קדושת ישראל שיאמינו יותר לאצות מרצנים, כדברי הרמצי"ן שאז נרץ לספר צאזוי צניו כי לא יאמינו מה ששומעים מפי מנהיגים המה רצנים אם יש סחירה לקצלת אצותיהם, ואלקים עשה צוה צמתן תורה חומה, פן יקימו רשעים להשחית צית ישראל ויהפכו דצרי אלקים חיים שלא יאמינו לו ולקחתי מוסר מע"ה הזה, שראה איש כמוני רב מפ"צ וקן ויושז ציציבה שלא עושה כאשר עשה אצוי לא חס על כצודי צעצור כצוד שמים לפי דעתו כאשר קיבל מאציו, עד כאן דצריו הק'.

(מחנה חיים ח"ג או"ח בפתחתה)

רבינו ז"ל (מוהרש"ס מקראקא) צעודנו נער שאל את אצוי החתם סופר ו"ע קושי' ששמע ממשכיל שהיה תלמיד חכם גדול וכו' החתם סופר לא השיב לו מאומה, ויאל מחדרו של אצוי צנפש עגומה, אחר איזה ימים קרא לו אצוי ואמר לו, שאלתני צני לפני ימים חקירה, והנני להשיבך ואמר לו תי' נפלא, והוסקי החתם סופר, מה שלא עניתי לך מיד היה כדי להרגילך שלא יתצלל מוחן מחמת קושיא וזהו מייסודי האמונה להאמין שלכל קושיא ופליאה יש פתרון ולא יטרידו אם לא ימצא תיכף פשר דבר וכו'.

(ספרא רבא דישראל - חלק דע מה שתשיב)

הי' (הקו"א) רגיל לומר צשם רבו החתם סופר ז"ל על המתרגמין "צראשית" אם אנפאנג, הם מראים תיכף ומיד צהתחלה שמפרשין את התורה צאפקורסות דהרי רש"י פי' אין המקרא הזה אומר אלא דרשיני צשציל התורה שנקרא ראשית וצשציל ישראל שנקראו ראשית וכו'. ע"ש, נמלא דהמתרגמין אם אנפאנג הוא אפיקורסת

מזהלה ופחד, ולא הי' אפשר לו ללמוד, וקרא קר"ש ושכב, למחר בשעת למוד השיעור והוא בחריצותו הי' רגיל לפלפל, אבל אז לא היה מפלפל, לאחר שקיים החתם סופר ז"ל את השיעור אמר, כבר עבר זמן ולא אמרנו דיני חרם, היות כי עשינו חרם על לימוד חיצונית, התחיל לסדר חוקף האיסור, ואח"כ קיים הלא תדעו כי אחריות "חרם" הוא רמת, מאן דעבר אחאי נידון זהאי, והתחיל יתגדל, וכל צני הישיבה למאות כלם עמדו שומם, והוא ידע על מי הדברים מרמזין.

(זכרון למשה)

סיפר לי הגאון ר' צונס סופר מקראקא, בן הגאון ר' שמעון סופר אב"ד קראקא י"ו, שזקינו הגאון בעהמ"ח חתם סופר נתן פקודה לכל התלמידים של הישיבה שלו שלא ילמדו כלל בחצורי דייטש. היה בפרעשבורג איש אחד, שמו היה ר' שמחה, והיו מכנים אותו שמחה שייגן, הוא היה מאוד מנער הגאון הנ"ל. אחר פקודה זו עשה הקייסער פראנץ יאזיף הראשון חוק שכל הישיבות צריכים ללמוד על התלמידים שעה אחת בחצורי דייטש, ואז הונרך החתם סופר לנטל פקודתו (של הקייסער). הלך שמחה הנ"ל וכתב מסירה להקייסער בעצמו שהרב הנ"ל עשה גזירה שלא ישייתו התלמידים להחוק ושלא ילמדו בחצורי דייטש. תיכף בא פקודה לפני הרב שיעמוד לפני השופטים, וכי שמחה הנ"ל יעיד על דבר זה לפני הרב.

בשנודע לאנשי פ"צ שציוס מחרת יהיה הטערמין, היה להם זער גדול מכל העסק, והלכו להתחם סופר ז"ל להתייעץ בדבר, אמר החתם סופר "אין עוגשין אלא אם כן מזהירין", והלך בעצמו לשמחה הנ"ל עם שני אנשים, וכל העיר הלכו אחריו, ובא לחדרו רק עם שני אנשיו. הוא היסב אז על מטתו, ולא קם ולא זע ממנו, ולא דיבר עמו כלל. התחיל החתם סופר לדבר עמו, ושאל לו מה הוא רוצה ממנו, השיב שמחה אני אין לי שום עסק עמכם, ציוס מחר בשעה שלש אטעון עמכם צבית המשפט. אמר לו החתם סופר, זאת אתה אומר, אבל אני איני אומר כן, רק ציוס מחר בצוקר יודע הדבר.

באשר ילא החתם סופר מצינו עמדו אנשי העיר, ודיברו ציניהם על דבר השיחה שציניהם, לאחר שעה קלה באה אשתו של שמחה זה וכל צני ציתו להתחם סופר שירחם על אציהם, כי פתאום נפל לא עלינו לחולי קרעמפען, ונפל מעל משכבו, השיב הגאון הלא הוא בעצמו גרם לו זאת, התחילו לבקש מאתו מכל מקום, אמר להם החתם סופר שילכו כולם לציחם, כי אם לא ילכו מאתו יהיו גם הם בצכנה גדולה לא עלינו, ויראו לנפשם והלכו מאתו. צלילה ההוא מת לא עלינו ונקבר ציוס מחר בצוקר, ומוצין שממילא נתבעה כל הטערמין. כשסיפרו להתחם סופר ז"ל שכבר נקבר, אמר החתם סופר "שמחה לארץ" שמחה זה הלך להקרקע, וממילא "וששון לעירך" יש ששון בכל העיר. ר' צונס שמע זאת מאציו הה"ג מקראקא ז"ל.

(מחמה גווה)

למורן החתם סופר היה ידיד ורעי שנטש את דרך התורה ל"ע ולמד רפואה והגיע לדרגת פראפעסער, לימים פגש אותו החתם סופר ושאלו לשלומו וכו', והשיבו בדרך נימוס שצ"ה הכל ענהו"ט, ושאלו ומה עושה בענין חלקו בעולם הבא, והשיבו הלא צריכתא מפורשת כל האומר תהלה לדוד ג' פעמים בכל יום מוצטח לו שהוא בן עולם הבא. ולא ענה לו החתם סופר.

תנ"ך כדי ישיבתו אליו נכנס אחד התלמידים של הפראפעסער לאחר צו ישב החת"ס וידידו לשעבר, וראה החת"ס שפניו של התלמיד חזרות כסיד, ושאלו לסיבת הדבר, ענה לו שלקה במחלת הקדחת והוא קודח מחוס, אמר לו החת"ס הרי זה עתה ילא תרופה נפלאה, - סינה שמה, - למחלת הקדחת ומדוע אינו לוקחו. ענה לו התלמיד שהתרופה מועילה רק במקרה שהחדר מחוסם כדעני ואינו נוטף ליחות [פייכטע פלאץ]. והנה הוא נמצא כאן כבדי ללמוד את תורת הרפואה ומתאכסן במקום רטוב שמעלה יוצב [טריקענע פלאץ] וכו', ולכן התרופה איננה פועלת את פעולתה.

נענה החת"ס לפראפעסער השומע אתה את תשובת התלמיד, שהתרופה איננה מועילה במקרה שהחדר רטוב וכו', אותו הדבר הוא שאמירת תהלה לדוד אמנם סגולה טובה היא לקבלת עוה"ב אבל רק בתנאי ששאר הדברים שאנו מצויים אנו מקיימים, והכן.

(מאמר מרדכי - סלאנים)

פעם אחת שמך ולעג ק"ו החת"ס ז"ל מה שקורים המתחדשים "אויפגעקלערטע", וכי בשציל שלמדו בחצויווערזיטעט המה "אויפגעקלערט", וכי הוצר להם דבר על צוריו לדעת שורש וסיבת כל דבר, הן הם יודעים שהמים מכבה האש, והסכין חותך הלהם, ואם נשאלו מדוע ככה, ישיב יען הסכין מחומר קשה והלהם מחומר רך וספוגי, ואולם אם נשאלו מדוע יתחוך הקשה את הרך ולא צהיפוך כאלם לא יפתח פיו ולא ידע להשיב, ואנחנו צ"ה יודעים הדברים על צורים, מדוע יצבה המים את האש ולא צהיפך, ומדוע ידחק הקשה אל תוך הרך וחוטכו. ולמה לא צהיפך, כי למדנו בצספר יצירה ומעשי צראשית והיתכן שהוא יקרא "אויפגעקלערט" ואנכי הפתי (וכששמע זאת הה"ק מוהר"י מצעלו ז"ל ספר שכעין זה אמר הה"ק מוהר"ש שמואלס ז"ל לאחד מאוהביו, הגד נא לי הידעת מה ישיח ציניהם השלג המונח פה על הגג עם השמש הזורחת נגדו, אומר לך, השלג המונח פה על הגג עם השמש הזורחת נגדו, אומר לך, השלג אומר להחמה אם תעירו ותעוררו ממין כאש קודם לא אדם מתמתך, עד שיהי' רגון הצורא שאדם, ואילו הדברים ממש דברי החת"ס ז"ל והכן).

סיפר לי כבוד קדושת צנו הגאון מו"ר ר' שמעון סופר ז"ל, שפעם אחת בא אליי [אל החת"ס] אחד ליקח הורמנא, והיה מילדי פרוטעין אשר שם היה דר מרן החת"ס מלפנים, והחת"ס ז"ל קים ליה צגויה דהוא גברא שתוכיותו נוטה להתחדשים, והעמידו על הנסיון, והיה ידיעתו להפליא, וזער לו מאוד להצדיק וצחוכו יקד כיקוד אש, ובא אז שמועה לפרעשבורג מפטירת רב ראויטערעליץ צמעהרן, ולא היה רב מפורסם כל כך, ובכל זאת כרגע שמע: "אין שוהל קלאפפען" (כי כן היה המנהג כשהיה דרשה באמצע השבוע הלך השמש לדפוק על פתחי צני בני ישראל).

ועמוד החת"ס להספיד את הרב הנ"ל, והתמרמר החת"ס בדרשתו זה עד למאוד, על עוני הדור ועלצון התורה, והעיקר כי גבר האויב בענין ההתחדשות והתדמוות לאומות העולם... ואמר לפרש "אתה ד' לעולם תשכר", כזיכור כסאך לדור ודור, אמנם "למה לנצח תשכחנו", וכל כך התמרמר, עד שאחז צשתי פיאחתי הקדושות, והפך פניו צצני רב ועזוס מאוד, והכה את ראשו לתוך הארון הקודש צהתעוררות הנפלא, עד שגעו כל העם צצניה גדולה כל כך, שזימוות עולם לא היתה בכיה כל כך בבית הכנסת הקדוש.

(צנא מלא ספרא)

וע"י מו"ה אברהם ביקעל הי"ו	לע"נ אביו הרה"ח מו"ה יוסף אלי' ב"ר יצחק ע"ה, כ"ו תשרי
לע"נ חב' דוד לייב בן בנימין אלימלך ע"ה	
וע"י הרה"ג ר' מיכאל יוסף שווארצין שליט"א	לע"נ אביו הרה"ח ר' משה בן מנחם יודא ע"ה, כ"ז תשרי
וע"י מו"ה אברהם שווארצין הי"ו	לע"נ אביו הרה"ח ר' משה בן מנחם יודא ע"ה, כ"ז תשרי
הקב"ה ישלם שכרם ותהי ברכת ה' עליהם ועל כל משפחתם להתברך בכל מיילי דמיטב ובברכת גמר התימה טובה ושנת גאולה וישועה, אמן.	

נתנדב ע"י מו"ה יודא הירש הי"ו	לע"נ חמותו האה"ח מרת דרעויל בת יחזקאל (הירש), כ"ה תשרי
לע"נ חמותו האה"ח מרת מרים גיטל בה"ר יצחק אייזיק ע"ה, שמחת תורה	ולרגל הולדת נכדו למול טוב
מו"ה אברהם נחמן מייזעלס הי"ו	לע"נ אמו האה"ח מרת מרים גיטל בה"ר יצחק אייזיק ע"ה, שמחת תורה
וע"י מו"ה נחמן חיים יאקאבאוויטש הי"ו	לע"נ אביו הרה"ח ר' ישכר דוב ב"ר צבי ע"ה, שמחת תורה
לע"נ הרה"צ מרן חיים זאנוויל בן משה זצ"ל, אבד"ק ריבניץ, נפ' כ"ד תשרי	
ולע"נ הרה"ח מו"ה אברהם יוסף ב"ר משה (קויפמאן) הי"ו, כ"ו תשרי	